

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો ૨૦૨૩

NAVSARI AGRICULTURAL UNIVERSITY

:: પ્રકાશક ::

વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી

નવસારી - ૩૯૬ ૪૫૦

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો - ૨૦૨૩

NAVSARI AGRICULTURAL UNIVERSITY

:: સંકલન ::

ડૉ. જી. બી. કાલરીયા

તાલીમ સહાયક (પા.સં.)

તાલીમ અને મુલાકાત યોજના

અને

ડૉ. જે. એન. ઝાલા

ખેતીવાડી અધિકારી

વિ.શિ.નિ.શ્રીની કચેરી, ન.કૃ.યુ.

નવસારી-૩૮૬ ૪૫૦

:: પ્રકાશક ::

વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી

નવસારી-૩૮૬ ૪૫૦

ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૨૩

પ્રકાશન વર્ષ : ૨૦૨૩

પ્રત : ૫૦૦

પ્રકાશક : વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી
નવસારી- ૩૮૬ ૪૫૦

યુનિવર્સિટી પ્રકાશન નં. : NAU 01 04 / 2023

મુદ્રક : એશિયન પ્રિન્ટરી
ભૂતની આંબલી પાસે, તલાટી હોલ પાસે,
રાયપુર, અમદાવાદ-૦૧.
ફોન : ૦૭૯-૨૨૧૪૮૮૨૬

કુલપતિ

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી - ૩૮૬ ૪૫૦

:: સંદેશ ::

કૃષિ અને તેને સંલગ્ન વ્યવસાયોને લક્ષમાં રાખી નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં સંશોધનો હાથ ધરવામાં આવે છે. સદર બાબત કૃષિ ક્ષેત્રના વિકાસ માટે અવિરત અને અતિ આવશ્યક છે, વર્તમાન સમયનું સંશોધન આવનાર ભવિષ્યની માંગને કારણે જૂનું થતા જાય છે. તેથી અત્રેના વિવિધ વિભાગો દ્વારા કૃષિ, બાગાયત, વન્ય, કૃષિ ઈજનેરી, કૃષિ બજાર વ્યવસ્થા અને તેને સંલગ્ન વ્યવસાયોના વિકાસ માટે સંશોધનની પ્રક્રિયા અત્રેની સંસ્થામાં અવિરત પણે ચાલુ રહે છે. આ સંશોધન પ્રક્રિયાના અંતે યુનિવર્સિટીના વિવિધ સંશોધન કેન્દ્ર દ્વારા મળેલ ભલામણો ખેડૂતોના ઉપયોગ માટે ગુજરાતી ભાષામાં દર વર્ષે તૈયાર કરવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૨૩ દરમિયાન બહાર પાડવામાં આવેલ સંશોધન ભલામણોને “ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૨૩” પુસ્તિકા રૂપે પ્રકાશિત કરવામાં આવી રહેલ છે, જે ખેડૂતો ઉપરાંત સમગ્ર રાજ્યમાં કૃષિ સંલગ્ન વિભાગ અને સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને પણ ઉપયોગી અને માર્ગદર્શક બની રહેશે તેમજ તેના ઉપયોગ થકી કુદરતી સંસાધનોની જાળવણી સાથે ખેત ઉત્પાદન અને આવકમાં વધારો થશે. સદર પુસ્તિકા રાજ્યના કૃષિ વિકાસમાં ઉપયોગી થશે તેવી આશા રાખું છું.

આ પુસ્તિકા તૈયાર કરવા માટે સંલગ્ન તમામ વૈજ્ઞાનિકો તેમજ માહિતી સુવ્યવસ્થિત રીતે સંકલન કરનાર વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરીના અધિકારીઓની પ્રશંસનીય કામગીરીને હાર્દિક અભિનંદન પાઠવું છું.

તારીખ : ૨૨/૧૨/૨૦૨૩

સ્થળ : નવસારી

 (ડૉ. પી. પટેલ)
 કુલપતિ

સંશોધન નિયામક

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
નવસારી - ૩૯૬ ૪૫૦

:: સંદેશ ::

કૃષિ અને તેને સંલગ્ન વ્યવસાયોનાં વિકાસ માટે સંશોધન કાર્ય ખુબ જ જરૂરી છે. નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીનાં કાર્યક્ષેત્રમાં નવસારી, વલસાડ, ડાંગ, તાપી, સુરત, ભરૂચ અને નર્મદા જિલ્લાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. આ સાત જિલ્લા ખાતે કાર્યરત વિવિધ સંશોધન કેન્દ્રો ખેતી અને તેને સંલગ્ન ક્ષેત્રોને આવરી લઈ ખેડૂતોની જરૂરીયાત આધારીત નવા નવા સંશોધનોના અખતરાઓ ગોઠવી વિવિધ સંશોધનો હાથ ધરે છે. આ સંશોધન કાર્ય ચાર થી પાંચ વર્ષ સુધી ચાલ્યાં બાદ અખતરાઓના સફળ પરિણામોને અલગ તારવી તેની સમીક્ષા કરવા સંશોધનોની પેટા સમિતિઓની બેઠકમાં ચર્ચા કરવામાં આવે છે. ચર્ચાના અંતે ખેડૂતોને ઉપયોગી થાય તેવા તાંત્રિકતાઓ અલગ તારવી કાઢવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૨૩માં સંશોધનોની સંયુક્ત ૧૯મી બેઠકમાં આ સફળ તારણોને ખેડૂતોના ઉપયોગ સારૂ ભલામણ કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવેલ છે. જેને ખેડૂત સમુદાયના લાભાર્થે **“ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૨૩”** પુસ્તિકા સ્વરૂપે પ્રકાશિત કરવામાં આવી રહી છે, ત્યારે હું ગર્વ અને આનંદની લાગણી અનુભવું છું. સદર પુસ્તિકામાં સામેલ તાંત્રિકતાઓ ખેડૂતોનું ખેત ઉત્પાદન અને નફાનું ધોરણ વધારવામાં ઉપયોગી થશે.

આ પુસ્તિકા તૈયાર કરવા બદલ યુનિવર્સિટીનાં સંબંધિત વૈજ્ઞાનિકો તેમજ માહિતી સુવ્યવસ્થિત રીતે સંકલન કરનાર વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરીના ડૉ. જી. બી. કાલરીયા અને ડૉ. જે. એન. જાલા ની પ્રશંસનીય કામગીરીને બિરદાવું છું.

તારીખ : ૨૨/૧૨/૨૦૨૩

સ્થળ : નવસારી

(ડૉ. આર. અહલાવત)
સંશોધન નિયામક

વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામક
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી
નવસારી-૩૮૬ ૪૫૦

:: સંદેશ ::

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના કાર્યક્ષેત્રમાં સમાવિષ્ટ દક્ષિણ ગુજરાતના સાત જિલ્લાઓના સ્થાનિક કૃષિ હવામાનના પરિબળો જેવા કે, તાપમાન, વરસાદ, જમીન, પાણી વિ. કુદરતી સંસાધનોની ઉપલબ્ધતા અને ખેડૂતોના ખેતી સંબંધી પ્રશ્નોને ધ્યાને લઈને વૈજ્ઞાનિકશ્રીઓ દ્વારા ધાન્ય પાકો, કઠોળ પાકો, રોકડિયા પાકો, ફળ પાકો, શાકભાજી પાકો, ફૂલ પાકો, પાકોની વિવિધ જાતો, રક્ષિત ખેતી, સજીવ ખેતી, કૃષિ ઈજનેરી, મૂલ્યવૃધ્ધિ, વન્ય પાકો વિ. ના સંશોધનો દર વર્ષે અવિરત હાથ ધરવામાં આવે છે.

કૃષિ સંશોધન ભલામણોની પુસ્તિકા સંશોધન નિયામકશ્રીની કચેરી દ્વારા અંગ્રેજી ભાષામાં અને વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી દ્વારા ગુજરાતી ભાષામાં પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર કરવાથી ખેડૂતો સારી રીતે તે સમજી શકે અને ખેતી સંબંધિત પ્રશ્નો ઉદ્ભવે ત્યારે તેનો ઉપયોગ કરી શકે. આ પુસ્તિકામાં નવી ટેકોલોજી ચિત્રો સાથે પ્રકાશિત કરવામાં આવેલ છે. આમ યુનિવર્સિટીની સંશોધન ભલામણોને ગ્રંથસ્થ કરતી “ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૨૩” પુસ્તિકા પ્રકાશિત કરતાં આનંદ અને ગર્વની લાગણી અનુભવું છું અને મને વિશ્વાસ છે કે, ખાતાના અધિકારીઓ, વિસ્તરણ કાર્યકરો અને ખેડૂતો માટે તે ખુબ જ ઉપયોગી સાબિત થશે.

આ પુસ્તિકા પ્રસિધ્ધ કરવામાં ડૉ. જી. બી. કાલરીયા અને ડૉ. જે. એન. ઝાલા એ આપેલ યોગદાનને અભિનંદન સહિત બિરદાવું છું.

તારીખ : ૨૨/૧૨/૨૦૨૩

સ્થળ : નવસારી

(એન.એમ. ચૌહાણ)
વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામક

અનુક્રમણિકા

અ.નં.	વિષય	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૧૯.૧	ધાન્ય પાકો	૧
૧૯.૨	કઠોળ પાકો	૬
૧૯.૩	રોકડિયા પાકો	૯
૧૯.૪	ફળ પાકો	૧૫
૧૯.૫	શાકભાજી પાકો	૧૭
૧૯.૬	ફૂલ પાકો	૨૧
૧૯.૭	સેન્દ્રિય ખેતી	૨૭
૧૯.૮	કૃષિ ઈજનેરી	૨૭
૧૯.૯	મૂલ્યવૃદ્ધિ	૨૯
૧૯.૧૦	ઘાસચારા પાકો	૩૦
૧૯.૧૧	જૈવિક કીટનાશકની દવાઓ સાથે સુસંગતતા	૩૧
૧૯.૧૨	મધમાખી પાલન અને/પરાગવાહકોની જાણવણી	૩૫
૧૯.૧૩	આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા સમગ્ર રાજ્ય માટે પાક સુધારણાની ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો- ૨૦૨૩	૩૮
૧૯.૧૪	જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા સમગ્ર રાજ્ય માટે પાક સુધારણાની ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો- ૨૦૨૩	૪૪
૧૯.૧૫	સરદાર કૃષિનગર દાંતીવાડા કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા સમગ્ર રાજ્ય માટે પાક સુધારણાની ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો- ૨૦૨૩	૪૭

કૃષિમલા ક્ષતિક

NAVSARI AGRICULTURAL UNIVERSITY

૧૯.૧ ધાન્ય પાકો

૧૯.૧.૧ ડાંગરની નવી વધુ પ્રોટીન અને લાલ દાણા ધરાવતી બાયોફોર્ટીફાઇડ જાત : જી.આર.-૨૬ (નવસારી લાલમોતી)

ગુજરાતમાં ખરીફ ઋતુમાં સામાન્ય તેમજ ક્ષારગ્રસ્ત જમીનમાં રોપાણ ડાંગરનો પાક ઉગાડતા ખેડૂતોને જી.આર.-૨૬ (નવસારી લાલમોતી) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. ડાંગરની સુચિત જાતનું ગુજરાતમાં સરેરાશ ઉત્પાદન ૪૮૯૮ કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો જી.એન.આર.-૩, જી.એન.આર.-૫, જી.એ.આર.-૪ અને જી.એન.આર.-૯ કરતાં અનુક્રમે ૧૧.૦, ૧૧.૮, ૪૦.૪ અને ૨૪.૯ ટકા વધુ ઉત્પાદન મળેલ છે. આ જાતનો દાણો લાંબો અને જાડો, કંટીની લંબાઈ તેમજ ફુટની સંખ્યા વધુ છે. આ જાતના દાણામાં વધુ પ્રોટીન (૧૧.૯૧%), મધ્યમ ઝીંક (૨૧.૬૮ પી.પી.એમ.) અને એમાઇલોઝ (૨૩.૫૧%) તેમજ વધુ આખા દાણાનું પ્રમાણ (૬૨.૭૦%) ધરાવે છે. ડાંગરની આ જાત જીવાણુંથી થતો પાનનો સુકારો, ભુખરા દાણાનો રોગ, પર્ણચ્છેદના કહોવારા અને પાનનો કરમોડી રોગ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે જ્યારે બદામી યુસીયા જીવાત સામે પ્રતિકારક અને ગાભમારાની ઈયળ, પાન વાળનારી ઈયળ અને પર્ણતલ કથીરી સામે મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે.

ડાંગરની નવી બાયોફોર્ટીફાઇડ જાત : જી.આર.-૨૬ (નવસારી લાલમોતી)

અ. નં.	ગુણધર્મો	જી.આર.-૨૬	જી.એન. આર.-૩	જી.એન. આર.-૫	જી.એન. આર.-૪	જી.એન. આર.-૯
૧	ઉત્પાદન (કિ.ગ્રા./હે.)	૪૮૯૮	૪૪૧૧	૪૩૮૦	૩૫૦૯	૩૯૪૩
૨	છોડની ઉંચાઈ (સે.મી.)	૯૫-૧૦૫	૧૨૧-૧૨૫	૧૨૦-૧૨૫	૯૫-૧૦૦	૧૦૫-૧૧૫
૩	પાકવાના દિવસો	૧૨૫-૧૩૦	૧૧૫-૧૨૦	૧૩૦-૧૩૫	૧૩૫-૧૪૦	૧૦૫-૧૧૦
૪	પ્રોટીન (%)	૧૧.૯૧	૬.૫૨	૫.૨૯	૬.૭૪	૧૦.૪૪

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૨૩, મુખ્ય યોખા સંશોધન કેન્દ્ર,
જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૧.૨ જાડા દાણાવાળી યોખાની જાત: જી.આર. ૨૫ (મહાત્મા)

ગુજરાતમાં ખરીફ ઋતુમાં રોપાણ ડાંગરનો પાક ઉગાડતા ખેડૂતોને જાડા દાણાવાળી યોખાની જાત જી.આર. ૨૫ (મહાત્મા)નું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. ડાંગરની સુચિત જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૬૩૦૧ કિ.ગ્રા./હેક્ટર છે, જે અંકુશ જાતો જી.એન.આર.-૩ અને જયા કરતાં અનુક્રમે ૨૬.૦ ટકા અને ૩૪.૭ ટકા વધુ છે.

ડાંગરની જી.આર. ૨૫ જાત વધુ આખા યોખાનું પ્રમાણ (૫૮.૩%) અને વધુ ૧૦૦૦ દાણાનું વજન (૩૩.૮ ગ્રામ) ધરાવે છે. ડાંગરની સુચિત જાત પર્ણના કરમોડી રોગ, ગાભમારાની ઈયળ, પર્ણતલ કથીરી તથા પાનવાળનારી ઈયળ સામે મધ્યમ પ્રતિકારકતા ધરાવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક યોખા સંશોધન કેન્દ્ર,
નકૃયુ., વ્યારા]

૧૯.૧.૩ ચોમાસુ અને ઉનાળુ ડાંગર પાક પદ્ધતિમાં સેન્દ્રિય ખાતરની જમીનની ફળદ્રુપતા અને પોષક તત્વોની જરૂરિયાત પર અસર

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ચોમાસું ડાંગર - ઉનાળુ ડાંગર પાક પદ્ધતિ લાંબા ગાળાથી અપનાવતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો તેમજ જમીનની ફળદ્રુપતા જાળવવા માટે ચોમાસુ-ઉનાળુ ડાંગર માટે બાયોકમ્પોસ્ટ ૫.૦ ટન/હે. + ૨૫.૦ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે. અને ૨૫.૦ કિ.ગ્રા. ફોસ્ફરસ/હે. પાયામાં અને બાકીનો ૨૫.૦ કિ.ગ્રા.

નાઈટ્રોજન/હે. બે સરખા હપ્તામાં રોપણીના ૨૫ દિવસ પછી અને ૫૦ દિવસ પછી (૧૨.૫ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે.) અથવા દિવેલી ખોળ ૧.૦ ટન/હે. + ૨૫.૦ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે. અને ૨૫.૦ કિ.ગ્રા. ફોસ્ફરસ/હે. પાયામાં અને ૨૫ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે. બે સરખા હપ્તામાં રોપણીના ૨૫ દિવસ પછી અને ૫૦ દિવસ પછી (૧૨.૫ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે.) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક, સસ્યવિજ્ઞાન વિભાગ, ન. મ. કૃષિ મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૧.૪ એરોબિક ડાંગર પધ્ધતિમાં ટકાવ નિંદણ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં ચોમાસુ ઋતુમાં એરોબિક ડાંગરની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે નિંદણના અસરકારક નિયંત્રણ માટે હાથથી ચલાવવાના નિંદણ નિયંત્રક સાધનથી ત્રણ વાર નિંદામણ (પ્રથમ નિંદણ વાવણીના ૨૦ દિવસ પછી અને બાકીના ૧૫-૨૦ દિવસના અંતરે) કરવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૧.૫ ડાંગરમાં રાસાયણિક દવાની ભલામણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ડાંગર ઉગાડતા ખેડૂતોને ડાંગરની ગાભમારાની ઈયળ અને પાન વાળનારી ઈયળના અસરકારક નિયંત્રણ તેમજ ડાંગરના વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે ક્લોરાન્ટ્રાનીલીપ્રોલ ૦.૪ દાણાદાર દવા ૧૦ કિલોગ્રામ પ્રતિ હેક્ટર જમીનમાં આપવી અથવા ક્લોરાન્ટ્રાનીલીપ્રોલ ૧૮.૫ એસ.સી. દવાના બે છંટકાવ ૩.૦ મિ.લિ. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણીમાં કરવા. પહેલો છંટકાવ ફેરોપણી પછી ૩૦ દિવસે અને બીજો છંટકાવ પ્રથમ છંટકાવ પછી ૧૫ દિવસ બાદ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

સી.આઈ.બી.આર.સી. પ્રકોર્મ પ્રમાણે:

વર્ષ	પાક	જીવાત	કુગનાશક	માત્રા			વેઈટીંગ પીરીયડ (દિવસ)
				સ.ત./ગ્રા.	સાંદ્રતા %	પાણીમાં મિશ્રણ	
૨૦૨૩	ડાંગર	ગાભમારની ઈયળ,	કલોરાન્ટ્રાનીલીપ્રોલ ૦.૪ દાણાદાર	૧૦ કિલોગ્રામ	૦.૦૪	-	૫૩
		પાન વાળનારી ઈયળ	કલોરાન્ટ્રાનીલીપ્રોલ ૧૮.૫ એસ. સી.	૧૫૦ મિ.લિ.	૦.૦૦૬	૫૦૦ લિ.	૪૭

[ભલામણનું વર્ષ: ૨૦૨૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કિટકશાસ્ત્ર મુખ્ય યોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૧.૬ દક્ષિણ ગુજરાતમાં શરૂ (કેજયુરીના ઈકિવસેટિકોલિયા) વૃક્ષોની પવન અવરોધક તરીકે ડાંગરના પાકના ઉત્પાદન ઉપર થતી અસર તપાસવી

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, તેમના ખેતરના શેઢા પાળા ઉપર ઉત્તર-દક્ષિણ દિશામાં ૧ મીટરના અંતરે, સરેરાશ ૨૦ મીટર ઉંચાઈ અને ૨૮ સે.મી. વ્યાસ ધરાવતા શરૂ (કેજયુરીના ઈકિવસેટિકોલિયા) વૃક્ષોની એક હરોળ પવન અવરોધક તરીકે વાવેતર કરવાથી ડાંગરના પાકનું (૧૭ મીટર અંતરે) નમી જવાથી થતું નુકશાન ઓછું થાય છે તથા ઉત્પાદન તેમજ જમીનની ગુણવત્તા પવન અવરોધક વિનાના ખેતરની સરખામણી એ સુધરે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રોજેક્ટ ઈનચાર્જ અને વડા, સીલ્વીકલ્ચર અને એગ્રોફોરેસ્ટ્રી વિભાગ, વનીય મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૧.૭ જુવાર માટે દાણાની નવી જાત: ગુજરાત જુવાર ૧૦૨ (જી.જે. ૧૦૨: સુરત ગોટી)

ગુજરાત રાજ્યમાં દાણાની જુવારની ખેતી કરતા ખેડૂતોને શિયાળુ તથા ચોમાસુ ઋતુમાં જુવારની જાત ગુજરાત જુવાર - ૧૦૨ (જીજે ૧૦૨: સુરત ગોટી)નું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. જુવારની આ સુચિત જાતમાં શિયાળુ ઋતુ પિયત પરિસ્થિતિમાં સરેરાશ ૭૩૧ કિ.ગ્રા./હે. દાણા અને ૭,૩૯૦ કિ.ગ્રા./હે. સુકા ઘાસચારાનું ઉત્પાદન મળેલ છે. જે દાણાના ઉત્પાદનમાં શિયાળુ અંકુશ જાતો જી. જે. - ૧૦૧ (મધુ મોતી), કુલે રેવતી અને સી.એસ.વી. - ૨૯ આર. કરતા અનુક્રમે ૧૨.૪%, ૧૨.૯% અને ૨૧.૦% વધુ છે. આ જાતમાં ચોમાસુ ઋતુમાં દાણાનું સરેરાશ ઉત્પાદન

૨,૫૩૫ કિ.ગ્રા./હે. તથા સુકા ઘાસચારાનું ઉત્પાદન ૧૩,૯૩૭ કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે. જે દાણાના ઉત્પાદનમાં ચોમાસુ દાણાની જાતો જી.જે.-૪૪ (મધુ), જી.એન.જે.- ૧ અને સી.એસ.વી. - ૨૦ કરતા અનુક્રમે ૬.૨%, ૧૧.૨% અને ૧૪.૫% વધુ છે. જુવારની આ સુચિત જાતમાં ગાભમારાની ઈયળ અને સાંઠાની માખીનો ઓછો ઉપદ્રવ તથા રોગો સામે આંશિક પ્રતિકારકતા જોવા મળેલ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (જુવાર), મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કું.યુ., સુરત]

૧૯.૧.૮ ખરીફ જુવારમાં પોષક તત્વોનું સંકલિત વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતના ખરીફ જુવાર ઉગાડતા ખેડૂતોને જુવારનું વધુ ઉત્પાદન અને આવક મેળવવા માટે પાયામાં ભલામણ કરેલ ફોસ્ફોરસ (૪૦ કિ.ગ્રા./હે.) સાથે ૨૦ કિ.ગ્રા./હે. નાઈટ્રોજન લીમડાના ખોળ દ્રારા (૮૦૩ કિ.ગ્રા./હે.) + ૨૦ કિ.ગ્રા./હે. નાઈટ્રોજન દિવેલીના ખોળ દ્રારા (૪૬૩ કિ.ગ્રા./હે.) જમીન તૈયાર કરતી વખતે અને વાવેતર બાદ ૩૦ દિવસે ૪૦ કિ.ગ્રા./હે. નાઈટ્રોજન યુરિયા દ્રારા પૂર્તિ ખાતર તરીકે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૨૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક અને યુનિટ વડા, કપાસ સંશોધન પેટા કેન્દ્ર, ન.કું.યુ., અછાલીયા]

૧૯.૧.૯ જુવાર પાકમાં ગાભમારાની ઈયળનું નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં દાણાની જુવાર ઉગાડતા ખેડૂતોને જુવાર પાકમાં ગાભમારાની ઈયળના અસરકારક અને અર્થક્ષમ નિયંત્રણ માટે ક્લોરાન્ટ્રાનીલિપ્રોલ ૧૮.૫ એસ.સી. ૪ મિ.લિ. અથવા એમામેક્ટીન બેંજોએટ ૫ એસ.જી. ૬.૨૫ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લિટર પ્રમાણે પાક ઉગ્યાના ૨૫ અને ૪૫ દિવસ પછી છંટકાવ કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

સી.આઈ.બી.આર.સી. પ્રક્રિયા પ્રમાણે:

વર્ષ	પાક	જીવાત	દવા	માત્રા			છંટકાવનો સમય	પ્રતિક્ષા સમય
				સક્રિય તત્વ	જથ્થો	પાણીમાં પ્રમાણ (લિ.)		
૨૦૨૩	જુવાર	ગાભમારાની ઈયળ,	કલોરાન્ટ્રાનીલિપ્રોલ ૧૮.૫ એસ.સી.	૪૦ ગ્રામ	૨૦૦ મિ.લી.	૫૦૦	પ્રથમ છંટકાવ પાક ઉગ્યાના	-
			એમામેક્ટીન બેંજોએટ ૫ એસ.જી.	૨૦ ગ્રામ	૨૦ ગ્રામ	૫૦૦	૨૫માં દિવસે બીજો છંટકાવ પાક ઉગ્યાના ૪૫માં દિવસે	-

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વેજાનિક (જુવાર), મુખ્ય જુવાર સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૯.૨ કઠોળ પાકો

૧૯.૨.૧ તુવેરના પાકમાં જમીનની ગોઠવણી અને દુષ્કાળ નિવારણ તકનિક

દક્ષિણ ગુજરાતના તુવેરની વરસાદ આધારિત ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, તુવેરના પાકમાં ૫ ટન/હે. છાણિયું ખાતર પાયામાં આપી પહોળા ગાદી ક્યારા (બ્રોડ બેડ ફેરો ૧૫૦ સે.મી. બેડ અને ૩૦ સે.મી. ફેરો) અથવા નિક-પાળા પધ્ધતિ દ્વારા કરવી. તેમજ, ૨.૫ કિલો PUSA હાઈડ્રોજેલ છાણિયું ખાતર સાથે વાવણી પહેલા ચાસમાં આપવાથી અથવા વરસાદ બંધ થયા પછી ૧% KNO₃ સ્પ્રે કરવાથી વધુ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

તુવેરના પાકમાં જમીનની ગોઠવણી અને દુષ્કાળ નિવારણ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૧૯.૨.૨ તુવેરની જાત GT-104 માં વાવણી અંતરનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ચોમાસું ઋતુમાં તુવેર (જી.ટી.-૧૦૪) ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને તુવરનાં પાકમાંથી વધુ ઉત્પાદન મેળવવા તથા નફાકારક ખેતી કરવા માટે ૧૫૦ સે.મી. x ૬૦ સે.મી. નાં અંતરે વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, નોડલ ઓફિસર (મેગાસીડ) અને યુનિટ હેડ, કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૨.૩ તુવરના પાકમાં વાવણી અંતરનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં વરસાદ આધારિત તુવેર (જી.એન.પી.-૨)ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ છે કે પાક વાવણીનું અંતર ૧૨૦ x ૨૦ સે.મી. રાખવાથી વધુ તેમજ નફાકારક ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

તુવરના પાકમાં વાવણી અંતર

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૧૯.૨.૪ તુવેર પાકમાં ખાતર વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતમાં વરસાદ આધારિત તુવેર (જીએનપી ૨) ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, તુવેરના પાકમાં બાયોકોમ્પોસ્ટ ૨ ટન/હે. + રાઈઝોબીયમ અને પીએસબી (પ્રત્યેક ૧૦ મિ.લિ./કિ.ગ્રા. બીજ) પ્રમાણે બીજ માવજત અથવા બાયોકોમ્પોસ્ટ ૨ ટન/હે. +

૧% કેળના થડમાંથી તૈયાર કરેલ એનરિય સેપના (કળી આવવાની અને ફૂલ અવસ્થાએ) છંટકાવથી તુવેરનું વધુ તેમજ નફાકારક ઉત્પાદન સાથે જમીનમાં નાઈટ્રોજન તથા ફોસ્ફરસ તત્વોની લભ્યતામાં વધારો થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., ભરુચ]

૧૯.૨.૫ ચણા (સીસર એરીટીનમ)ના કોલર રોટ (સ્ક્લેરોટીયમરોલ્ફસી) રોગનું સંચાલન

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ચણાના પાકની ખેતી કરતા ખેડૂતોને થડના કોહવારા રોગને નિયંત્રણ માટે સ્યુડોમોનાસ ફલોરોસેન્સ ૧.૫% એ.એસ. (૧X૧૦^૬ સીએફયુ/મિ.લિ.) ૧૦ મિ.લિ./કિ.ગ્રા. અથવા ટ્રાઈકોડર્મા વિરીડી ૧.૫% ડબલ્યુ.પી. (૨X૧૦^૬ સીએફયુ/ગ્રામ) ૧૦ ગ્રામ/કિ.ગ્રા.ની બીજ માવજત (બીજના સરખા આવરણ માટે ૨૫ મિ.લિ. પાણીનો ઉપયોગ કરવો) અને ટ્રાઈકોડર્મા વિરીડીને ૨.૫ કિ.ગ્રા./હેક્ટર (૨૫૦ કિ.ગ્રા. છાણીયા ખાતરમાં મિશ્રણ કરી) વાવેતરનાં સમયે જમીનમાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પ્રાદેશિક ચોખા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વ્યારા]

૧૯.૨.૬ પાપડીની જાત GNIB-22 માં વાવણી સમય અને અંતરનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ચોખાસું ઋતુમાં પાપડી (જી.એન.આઈ.બી.-૨૨) ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને પાપડીનાં પાકમાં વધુ ઉત્પાદન મેળવવા તથા નફાકારક ખેતી કરવા માટે ઓગસ્ટ મહિનાનાં પહેલા અઠવાડીયાથી ત્રીજા અઠવાડીયા સુધી ૬૦ સે.મી. X ૩૦ સે.મી. નાં અંતરે વાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, નોડલ ઓફિસર (મેગાસીડ) અને યુનિટ હેડ, કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૨.૭ મેથીની નવી જાત : જી.એમ. -૪ (સુપ્રિયા)

ગુજરાતની પરિસ્થિતિમાં મેથીના મોટા દાણા ધરાવતી NFG-202 જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૫૩૮ કિ.ગ્રા./હે. આવે છે. આ જાત અન્ય અંકુશ જાતો GM-2, Hissar Sonali and Rmt-361 કરતા અનુક્રમે ૧૬.૨૫ %, ૨૩.૪૭%, તથા ૨૪.૩૦% જેટલું વધુ ઉત્પાદન આપે છે. આ

અનિયત જાત "V" આકારની વૃદ્ધિ રચનાની સાથે વધુ શીંગ પ્રતિ છોડ (૩૯.૨૨), મધ્યમ શીંગની લંબાઈ (૧૧.૬૫ સે.મી), વધુ દાણા પ્રતિ શીંગ (૧૫.૭૮) ની સાથે વધારે ૧૦૦૦ દાણાનું વજન (૧૭.૩૯ ગ્રામ) ધરાવતી હોવાથી વધુ ઉત્પાદન આપે છે. આ જાતના દાણા વધુ પ્રોટીનની માત્રા (૨૯.૭૫%), વધુ અપરિપક્વ રેસાનું પ્રમાણ (૨૨.૦૧%) તથા તુલનાત્મક ડાયોસજેનીનની માત્રા (૩૧૭.૦૦ મી.ગ્રામ/૧૦૦ ગ્રામ) જેવા વધુ મુલ્યવર્ધક ગુણો ધરાવે છે. NFG-202 જાત ભૂકી છારા અને મૂળના સડા સામે મધ્યમ રોગ પ્રતિકારકતા ધરાવે છે. આ જાતને ગુજરાત રાજ્યમાં મેથી પકવતા વિસ્તાર માટે GM-૪ (સુપ્રિયા) તરીકે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, જનિનવિદ્યા અને વનસ્પતિ સંવર્ધન વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૩ રોકડિયા પાકો

૧૯.૩.૧ દેશી કપાસની નવી જાત: ગુજરાત કપાસ ૩૧ (જી.કોટ. ૩૧ નર્મદા ગોલ્ડ)

ગુજરાત રાજ્યના ખેડૂતોને બિનપિયત વિસ્તાર માટે દેશી કપાસની જાત ગુજરાત કપાસ ૩૧ (જી.કોટ. ૩૧ નર્મદા ગોલ્ડ)નું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. બિનપિયત પરિસ્થિતિમાં દેશી કપાસની જાત જી.કોટ. ૩૧ દ્વારા કપાસનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૩૯૯ કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે, જે નિયંત્રિત જાતો જી.કોટ.૨૩ અને જી.એન. કોટ. ૨૫ કરતાં અનુક્રમે ૩૪.૯ અને ૨૮.૧ ટકા વધુ છે. આ જાત દ્વારા ૩નું સરેરાશ ઉત્પાદન ૪૭૪ કિ.ગ્રા./હે. અને ૩ નું સરેરાશ પ્રમાણ

જી.કોટ. ૩૧ નર્મદા ગોલ્ડ

૩૩.૫ ટકા મળેલ છે. આ જાત છોડના સુકારા, પાનના બળિયા ટપકા અને ખુણિયા ટપકાના રોગો સામે પ્રતિકારક ગુણધર્મ ધરાવે છે. જી.કોટ. ૩૧ જાતમાં યુસિયા પ્રકારની જીવાતોનું પ્રમાણ ક્ષમ્ય માત્રા કરતાં ઓછું જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં જીંડવાની ઈયળોનું નુકશાન પણ નિયંત્રિત જાતો જેટલું જ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કૃ.વ.), પ્રાદેશિક કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર,
ન.કૃ.યુ., ભરૂચ]

૧૯.૩.૨ ઘનિષ્ઠ પાણ પધ્ધતિમાં કપાસની જાત ગુજરાત નવસારી કપાસ ૪૪ વાવેતર કરવા માટે એન્ડોસેમેન્ટ

ગુજરાતનાં બિન પિયત વિસ્તારમાં હિરસુટમ કપાસની જાત જીઆઈએસવી ૩૧૨ને ૬૦ x ૧૫ સે.મી.નાં સાંકળા ગાળે વાવવાથી તેનું વધુમાં સરેરાશ ઉત્પાદન ૨૫૩૪ કિ.ગ્રા./ હે. મળેલ છે, જે નિયંત્રણ જાતો જેવી કે જી. કોટ. ૧૬, સુરજ અને જી. કોટ. ૪૨ કરતાં અનુક્રમે ૨૬.૭, ૧૮.૭ અને ૬૩.૬ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપેલ છે. જીઆઈએસવી ૩૧૨નું ૩ નું વધુમાં વધુ સરેરાશ ઉત્પાદન ૯૯૭ કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે. આ જાતની ૩ની ટકાવારી ૪૧.૭ ટકા છે. આ જાતમાં પાનનાં સુકારાનો રોગ તેમજ પાનનાં ટપકાના રોગ સામે પ્રતિકારક લક્ષણો જણાયેલ છે. આ જાતમાં યુસિયા પ્રકારની જીવતો જેવી કે સફેદ માખી, શ્રીપ્સ અને મોલોમશીનું નુકશાન મધ્યમથી નીચું રહેલ હતું, જ્યારે જીંડવાની ઈયળથી થયેલ નુકશાન આર્થિક ક્ષમ્ય માત્રા કરતા ઓછું જણાયેલ છે. જેથી ગુજરાતનાં બિન પિયત વિસ્તારમાં હિરસુટમ કપાસની જાત જીઆઈએસવી ૩૧૨ને ઘનિષ્ઠ પાક પધ્ધતિમાં વાવેતર કરવા “જી.એન. કોટ. ૪૪” (ગુજરાત નવસારી કપાસ ૪૪) તરીકે એન્ડોસેમેન્ટ માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કપાસ), મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર,
ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૯.૩.૩ અંશતઃ નવસાધ્ય ક્ષારીય જમીનમાં ચિરોડી (જીપ્સમ), સેન્દ્રીય ખાતર અને નાઈટ્રોજનના પ્રમાણની બીટી કપાસ પર અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના દરિયાકાંઠાની અંશતઃ નવસાધ્ય ક્ષારીય જમીનવાળા વિસ્તારમાં બીટી સંકર કપાસનું વાવેતર કરતા ખેડુતોને ૫૦ ટકા જીપ્સમ રીકવાયરમેન્ટ મુજબ જીપ્સમનો જથ્થો અને ૧૦ ટન બાયોકમ્પોસ્ટ પ્રતિ હેક્ટર જમીનની તૈયારી સમયે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં પાકને નાઈટ્રોજનનો જથ્થો (૨૪૦ કિ.ગ્રા./હે.)

પાંચ સરખા હક્તમાં વાવણીના ૩૦, ૬૦, ૭૫, ૯૦ અને ૧૦૫ દિવસે તેમજ ફોસ્ફરસ (૪૦ કિ.ગ્રા./હે.) મુજબ પાયામાં આપવાથી કપાસનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે. જીપ્સમ વાપરવાથી જમીનની ભાસ્મીકતામાં પણ ઘટાડો થાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૩.૪ દેશી કપાસ માટે વાવણીનું અંતર અને નાઈટ્રોજન તત્વની જરૂરીયાત

બિનપિયત વિસ્તારમાં આરબોરીયમ કપાસ (દેશી) ઉગાડતા ખેડુતોને હેક્ટર દિઠ કપાસનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે કપાસની વાવણી દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિભાગમાં ૬૦x૧૫ સે.મી.ના અંતરે તથા દક્ષિણ ગુજરાત વિભાગમાં ૬૦x૩૦ સે.મી.ના અંતરે

કરવા અને કુલ ૧૫૦ કિલો નાઈટ્રોજન/હે. બે સરખા હક્તમાં (દરેક હક્તમાં ૭૫ કીલો નાઈટ્રોજન/હે.) વાવણી બાદ ૩૦ અને ૬૦ દીવસે આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કપાસ), મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૯.૩.૫ બીટી કપાસમાં યુસિયાં પ્રકારની જીવાતોનું નિયંત્રણ

ગુજરાતના બીટી કપાસની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, યુસિયાં પ્રકારની જીવાતોના (મોલોમશી, તડતડીયાં, ગ્રિપ્સ અને મીલીબગ) વધુ અસરકારક અને અર્થક્ષમ નિયંત્રણ માટે ફ્લોનીકામીડ ૫૦ ડબલ્યુજી, ૦.૦૧૫ ટકા (૩ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણીમાં)નો પ્રથમ છંટકાવ યુસિયાં પ્રકારની જીવાતોની શરૂઆત થાય ત્યારે અને ત્યારબાદ બે છંટકાવ, પ્રથમ છંટકાવના ૧૫ દિવસના આંતરે કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કપાસ), મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૯.૩.૬ કપાસના રોગ સામે બાયોએજન્ટનું મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતના કપાસની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ખુણિયા ટપકાનાં રોગના અસરકારક અને અર્થક્ષમ વ્યવસ્થાપન માટે સ્યુડોમોનાસ ફ્લુરોસેન્સ ૦.૫% ડબલ્યુપી (૧૦^૮ સીએફયુ/ગ્રામ) પ્રમાણે ૧૦ ગ્રામ પ્રતિ કિલો બીજ મુજબ માવજત આપી અને વાવણીના ૩૦ અને ૬૦ દિવસ બાદ સ્યુડોમોનાસ ફ્લુરોસેન્સ ૦.૫% ડબલ્યુપી (૧૦^૮ સીએફયુ/ગ્રામ) ૨.૫ કિ.ગ્રા./હેક્ટર પ્રમાણે ૨૫૦ કિલો વર્મિકમ્પોસ્ટ ખાતરમાં ભેળવીને યાસમાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ ૨૦૨૩: મદદનીશ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, રોગ શાસ્ત્ર વિભાગ, મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૯.૩.૭ બિનપિયતમાં બીટી કપાસ (જી. કોટ. સંકર ૧૦ બીજી-૨)ની ખેતીમાં રસાયણોનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં બિનપિયત બીટી કપાસ (જી. કોટ.સંકર૧૦ બીજી-૨)ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ચોમાસુ પૂર્ણ થયાના ૩૦ દિવસ બાદ ૨% પોટેશિયમ નાઈટ્રેટ ૧૩.૦૦.૪૫ ૨૦ ગ્રામ/લિ. નાં ચાર છંટકાવ અઠવાડિયાના અંતરે કરવાથી કપાસનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કપાસ), મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૯.૩.૮ કપાસની સાંકડાગાળે વાવેતર પધ્ધતિમાં ખાતર અને વૃધ્ધિ નિયંત્રણ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં સાંકડાગાળે વાવેતર પધ્ધતિમાં ૬૦ x ૧૫ સે.મી.નાં અંતરે કોમ્પેક્ટ કપાસ જીઆઈએસવી-૨૭૨ અને જીએસએચવી-૧૮૦નું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને કુલ ૮૦ કિ.ગ્રા./હે. નાઈટ્રોજનનો જથ્થો પાંચ સરખા હપ્તામાં વાવણી બાદ ૩૦, ૬૦, ૭૫, ૯૦, અને ૧૦૫ દિવસે આપવાથી કપાસનું વધારે ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

વધુમાં, છોડની વૃધ્ધિ નિયંત્રણમાં રાખવા માટે ૫ % મેપીકવેટક્લોરાઈડ ૨૦ ગ્રામ સકીય તત્વ/હે. ૮.૫ મિ.લિ./૧૦ લિ. વાવણી બાદ ૬૦ થી ૭૫ દિવસે છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (કપાસ), મુખ્ય કપાસ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., સુરત]

૧૯.૩.૮ શેરડીના પાકમાં પિયતની જરૂરિયાત અને વૃદ્ધિ પર જમીનના ઢાળની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં શેરડીનું વાવેતર (રોપાણ અને લામપાક) કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે લેસર લેવલરથી ખેતરના ઢાળની દિશામાં ૦.૧ ટકાનો ઢાળ કરી યાસમાં પિયત દ્વારા શેરડીની ખેતી કરવામાં આવે તો અસમાન ઢાળવાળા ખેતર કરતા ૧૫ ટકા પાણીની બચત સાથે શેરડીનું વધુ ઉત્પાદન અને યોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૩.૧૦ એક આંખના શેરડીનાં રોપાનો રોપાણ અંતરનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તારમાં એક આંખના રોપાથી શેરડીની રોપણી કરતાં ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને યોખ્ખો નફો મેળવવા બે હરોળ વચ્ચે ૧૨૦ સે.મી. અથવા ૬૦-૧૨૦-૬૦ સે.મી. ની જોડિયા હારમાં રોપવાની તેમજ બે રોપા વચ્ચે ૪૫ સે.મી. અંતર રાખી રોપણી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (શેરડી), મુખ્ય શેરડી સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૩.૧૧ શેરડીમાં બોરોન અને ઝીંકનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તારમાં શેરડી અને લામ ઉગાડવા ઈચ્છતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન, ગુણવત્તા અને આવક મેળવવા ફક્ત રોપાણ સમયે જો જમીનમાં બોરોનની ઉણપ હોય તો ૨ કિ.ગ્રા. બોરોન/હે. (૨૦ કિ.ગ્રા. બોરેક્ષ/હે.) અથવા

જો જમીનમાં ઝીંકની ઉણપ હોય તો ૧૦ કિ.ગ્રા. ઝીંક/હે. (૫૦ કિ.ગ્રા. ઝીંક સલ્ફેટ/હે.) અથવા જમીનમાં બંનેની ઉણપ હોય તો ૨ કિ.ગ્રા. બોરોન/હે. (૨૦ કિ.ગ્રા. બોરેક્ષ/હે.) અને ૧૦ કિ.ગ્રા. ઝીંક/હે. (૫૦ કિ.ગ્રા. ઝીંક સલ્ફેટ/હે.) ફક્ત રોપાણ પાકમાં અને ભલામણ કરેલ રસાયણિક ખાતરો રોપાણ અને લામ પાકમાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, જમીન વિજ્ઞાન અને કૃષિ રસાયણશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૪ ફળપાકો

૧૪.૪.૧ આંબામાં ટપક પદ્ધતિ વડે ખાતરોના વ્યવસ્થાપન દ્વારા ગુણવત્તાયુક્ત ફળોનું ઉત્પાદન

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં કેસરની પુષ્પવયની આંબાવાડી ધરાવતા ખેડૂતોને સલાહ આપવામાં આવે છે કે ભલામણ કરેલ રાસાયણિક ખાતરોનો જથ્થો (૭૫૦-૧૬૦-૭૫૦ ગ્રામ ના.ફો.પો. પ્રતિ ઝાડ) ટપક પદ્ધતિ દ્વારા આપવાથી વધુ ઉત્પાદન અને આવક થઈ શકે છે.

ખાતરો આપવા માટેનું પત્રક		
ખાતરોના ભાગ	ખાતરોનો જથ્થો (પ્રતિ ઝાડ)	ખાતર આપવાનો તબક્કો
નાઈટ્રોજન ૪૦%, ફોસ્ફોરસ ૬૦%, પોટાશ ૨૦%	૬૫૦ ગ્રામ યુરિયા, ૧૧૨ ગ્રામ ફોસ્ફોરિક એસીડ, ૨૫૦ ગ્રામ મ્યુરેટ ઓફ પોટાશ	કેરીની લણણી પછી
નાઈટ્રોજન ૪૦%, ફોસ્ફોરસ ૪૦%, પોટાશ ૨૦%	૬૫૦ ગ્રામ યુરિયા, ૭૬ ગ્રામ ફોસ્ફોરિક એસીડ, ૨૫૦ ગ્રામ મ્યુરેટ ઓફ પોટાશ	ફળધારણ દરમ્યાન
નાઈટ્રોજન ૨૦%, પોટાશ ૬૦%	૩૨૫ ગ્રામ યુરિયા, ૭૫૦ ગ્રામ મ્યુરેટ ઓફ પોટાશ	કેરી લખોટી જેવડી થાય ત્યારે
ટપક પદ્ધતિ ચલાવવાનું પત્રક		
ટપકણીયાની સંખ્યા	૪ પ્રતિ ઝાડ	
ટપકણીયાની ક્ષમતા	૪ લિટર/કલાક	
ટપક પદ્ધતિનું દબાણ	૧.૨૦ કિ.ગ્રા./સે.મી. ^૨	
ટપક પદ્ધતિનો સમય	૬ કલાક પ્રતિ દિવસ (બે દિવસ દરેક તબક્કે)	

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (બાગાયત), કૃ.પ્રા.કે., ન.કૃ.યુ., પરીયા]

૧૯.૪.૨ વૃદ્ધિ નિયંત્રકોનો ચીકુ જાત કાલીપત્તીના ફૂલ અને ઉત્પાદન પર અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના ચીકુની કાલીપત્તી જાત ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે પુખ્તવયના ઝાડ ઉપર સીસીસી ૧૦૦ મિલિ ગ્રામ/લિ. (૧૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦૦ લિ. પાણી)નો એપ્રિલ માસમાં અને જીબ્રેલીક એસીડ ૫૦ મિલિગ્રામ/લિ. (૫ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦૦ લિ. પાણી)નો સપ્ટેમ્બર અને નવેમ્બર માસમાં છંટકાવ કરવાની સાથે ભલામણ મુજબનું ખાતર (૧૦૦ કિલો છાણીયું ખાતર + ૧૦૦૦ : ૫૦૦ : ૫૦૦ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ) આપવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ફળ વિજ્ઞાન વિભાગ, અસ્પી બાગાયત મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ. નવસારી]

૧૯.૪.૩ કેળમાં પાણીની અછત (ખેંચ) નિવારણ

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં કેળની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કેળના છોડમાં પુષ્પ બંધાવવાની શરૂઆત (રોપણીના પ

મહિના પછી)ના સમયે એક મહિના સુધી પાણીની અછત (ખેંચ) ઉદભવવાની પરિસ્થિતીને નિવારવા માટે એસીટાઈલ સેલીસીલીક એસીડ (૧૮ મિ.ગ્રામ/લિટર) નો છંટકાવ કરવાથી કેળના છોડને પાણીની અછત (ખેંચ)ની ઓછી અસર થવાથી સંતોષકારક વિકાસ, ઉત્પાદન અને વધુ ચોખ્ખો નફો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, ફળ સંશોધન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., ગણદેવી]

૧૯.૫ શાકભાજી પાકો

૧૯.૫.૧ દરિયાકાંઠાની ક્ષારીય જમીનમાં પિયત સમય પત્રક અને આવરણની રીંગણના ઉત્પાદન પર અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના દરિયાકાંઠાનાં ભારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં મોડી ખરીફ ઋતુમાં નિકપાળા પધ્ધતિમાં રીંગણ ઉગાડતા ખેડુતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે સીલ્વર - પ્લેક પ્લાસ્ટીકનું આવરણ (૫૦ માઈક્રોન જાડાય, ૫૦ ટકા વિસ્તારમાં આવરણ) પાળા ઉપર કરવું. તેમજ વરસાદ બંધ થયા પછી ૫૦ મીમી ઉડાઈનું પિયત ૧૮-૨૦ દિવસે આપવું અને બાકીના ૯ પિયત ૧૨-૧૪ દિવસને ગાળે આપવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૫.૨ દક્ષિણ ગુજરાતની સ્થિતિમાં ટામેટાની વૃદ્ધિ, ઉપજ અને ગુણવત્તા પર ઓર્ગેનિક સ્પ્રેની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારનાં ખેડુતોને ટામેટાંની જી.ટી.-૭ જાતનું વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા માટે ફેરરોપણી બાદ ૨૫, ૫૦, ૭૫ અને ૧૦૦

દિવસે નોવેલ ઓર્ગેનિક લીકવીડ ન્યુટ્રીઅન્ટસ ૧% (૧૦ લીટર પાણીમાં ૧૦૦ મિ.લિ.) પ્રમાણે નિયત કરેલ રાસાયણિક ખાતરના જથ્થા (૧૦૦-૫૦-૫૦ ના.ફો.પો. કિ./હે.) સાથે છંટકાવ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક (પ્લાન્ટ બ્રીડીંગ), શાકભાજી વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૫.૩ દક્ષિણ ગુજરાતની ભારે કાળી જમીનમાં ભીંડાનાં પાકમાં ફર્ટીગેશનનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાત વિસ્તારમાં ટપક પિયત પદ્ધતિથી ઉનાળુ ભીંડાનું વાવેતર કરતાં ખેડૂતોને ૫ ટન/હે. બાયોકમ્પોસ્ટ પાયામાં અને ભલામણ કરેલ ખાતરનો જથ્થો (૧૦૦:૫૦:૫૦ કિ.ગ્રા. એન.પી.કે./હે.) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. ફોસ્ફરસ, સિંગલ સુપર ફોસ્ફેટના રૂપમાં પાયામાં નાખીને તથા નાઈટ્રોજન, યુરીયાના રૂપમાં અને પોટેશીયમ, મ્યુરેટ ઓફ પોટાશના રૂપમાં ફર્ટીગેશન દ્વારા અથવા ફોસ્ફરસ, સિંગલ સુપર ફોસ્ફેટના રૂપમાં અને પોટેશીયમ, મ્યુરેટ ઓફ પોટાશના રૂપમાં પાયામાં નાખીને નાઈટ્રોજન યુરીયાના રૂપમાં ફર્ટીગેશન દ્વારા આપવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

અથવા

બાયોકમ્પોસ્ટ ૫ ટન/હે. પાયામાં અને ભલામણ કરેલ ખાતરનો જથ્થો પાણીમાં સંપૂર્ણ દ્રાવ્ય ખાતરો ફર્ટીગેશન દ્વારા આપવા, જેમાં નાઈટ્રોજન અને ફોસ્ફરસ, ૧૭:૪૪:૦૦ યુરીયા ફોસ્ફેટના રૂપમાં અને બાકીનો નાઈટ્રોજન યુરીયાના રૂપમાં અને પોટેશીયમ, મ્યુરેટ ઓફ પોટાશના રૂપમાં વાપરવા. અથવા ભલામણ કરેલ ખાતરનો ૨૫ ટકા જથ્થો પાયામાં નાખીને બાકીનો ૭૫ ટકા જથ્થો પાણીમાં સંપૂર્ણ દ્રાવ્ય ખાતરો ફર્ટીગેશન દ્વારા આપવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

ટપક પધ્ધતિ દ્વારા ખાતર આપવાનો કાર્યક્રમ:

ટપક પધ્ધતિ દ્વારા ખાતર આપવાનો કાર્યક્રમ:		
પાકનો વૃદ્ધિ ગાળો (અઠવાડીયા)	હપ્તાની સંખ્યા	કુલ નાઈટ્રોજન અને પોટેશીયમ/ફોસ્ફરસ (ટકા)
૨ થી ૩	૨	૧૦/૪૦
૪ થી ૭	૩	૫૦/૩૦
૮ થી ૧૨	૩	૪૦/૩૦

ટપક પધ્ધતિની વિગત:

લેટરલ અંતર	:	૧.૨૦ મી.
ડ્રીપર અંતર	:	૦.૬૦ મી.
ડ્રીપર દર	:	૪ લિટર/કલાક
ચલાવવાનું દબાણ	:	૧.૨૦ કિ.ગ્રા./સેમી ^૨

પધ્ધતિ ચલાવવાનો સમય (એકાંતરે દિવસે) :

માર્ચ - ૧૨૦-૧૪૦ મિનિટ
એપ્રિલ - ૧૪૦-૧૬૦ મિનિટ
મે - ૧૬૦-૧૮૦ મિનિટ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૫.૪ શક્કરીયાના પાકમાં પિયત પધ્ધતિ અને પિયત ઊંડાઈની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના ભારે વરસાદવાળા કૃષિ આબોહવાકીય વિસ્તારમાં શિયાળાની ઋતુ દરમિયાન શક્કરીયાની ખેતી કરતા ખેડુતોને ટપક પિયત પધ્ધતિ અપનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે અને ગાદી ક્યારા (૧૦૦ સે.મી. ગાદીની પહોળાઈ અને ૬૦ સે.મી. ચાસની પહોળાઈ) ઉપર ૮૦ x ૩૦ સે.મી.ના અંતરે બે

લાઈનનું વાવેતર કરી, વચ્ચે ડ્રીપલાઈન મુકવામાં આવે તો ૩૯ ટકા પાણીની બચત સાથે સારી ગુણવત્તાવાળા શક્કરીયા, વધારે ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

પધ્ધતીની વિગત :

લેટરલ અંતર	: ૧.૬૦મી. ડ્રીપર
અંતર	: ૦.૬૦મી.
ડ્રીપર દર	: ૪લિટર/કલાક
ચલાવવાનું દબાણ	: ૧.૨૦ કિ.ગ્રા./ચો.સે.મી.

ચલાવવાનો સમય (એકાંતરે દિવસે):

ડીસેમ્બર	: ૬૦-૮૫ મિનિટ
જાન્યુઆરી	: ૭૦-૧૦૦ મિનિટ
ફેબ્રુઆરી	: ૮૦-૧૧૦ મિનિટ
માર્ચ	: ૧૨૦-૧૫૦ મિનિટ

[ભલામણવર્ષ: ૨૦૨૩, સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૫.૫ રતાળુની વૃદ્ધિ અને ઉપજ પર વાવેતરના કટકાના કદ અને અંતરનો પ્રભાવ (હેમલતા)

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં રતાળુ (હેમલતા)ની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન અને નફો મેળવવા રતાળુની ૨૫૦ ગ્રામ વજનની ગાંઠનું ૯૦ સે.મી. x ૬૦ સે.મી. નાં અંતરે વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક (પ્લાન્ટ બ્રીડીંગ), શાકભાજી વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૫.૬ પત્તરવેલી: ગુજરાત તાનિયા ૧ (જી. તાનિયા ૧: નવસારી પરી)

ગુજરાત રાજ્યમાં ખેડૂતોને ચોમાસા ઋતુ દરમિયાન પત્તરવેલીની જાત ગુજરાત તાનિયા ૧ (નવસારી પરી) ઉગાડવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતનું દક્ષિણ ગુજરાતમાં સરેરાશ લીલા પાનનું ઉત્પાદન ૭.૯૬ ટન/હેક્ટર અને રોપણી બાદ ૨૭૦ દિવસ પછી ગાંઠોનું ઉત્પાદન ૧૦.૦૨ ટન/હેક્ટર મળેલ છે, જે રાષ્ટ્રીય અંકુશ જાત કોંકણ અને હરિતપર્ણી કરતાં અનુક્રમે ૩૧.૧ અને ૧૪.૮ ટકા વધુ ઉત્પાદન મળેલ છે. આ જાત વધુ સ્ટાર્ચ (૮.૧૫ %) અને ઓછા રેસા (૧.૬૫%) ધરાવે છે. આ જાતમાં મોલોમશી જીવાતનું પ્રમાણ તથા “પાનનો સુકારો” અને “ગાંઠના કોહવારા” રોગોથી થતું નુકસાન અંકુશ જાત કરતા ઓછું જોવા મળેલ છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક (પ્લાન્ટ બ્રીડીંગ), શાકભાજી વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬ ફૂલ પાકો

૧૯.૬.૧ એડેનીયમની ગુજરાત એડેનીયમ - ૫ (જી.એ.ડી. ૫ શશાંક) જાતની ભલામણ

ગુજરાતમાં સુશોભિત છોડનાં નર્સરી ધારોકોને એડેનીયમ જાત જી.એ.ડી. - ૫ (શશાંક) પોલીહાઉસમાં ઉગાડી આકર્ષક વળતર મેળવી શકે છે તેમજ લેન્ડ સ્કેપ ડીઝાઈનર્સ આ જાતને બગીચામાં અને છોડનો શોખ ધરાવતા લોકો કુંડામાં પણ ઉગાડી શકે છે. એડેનીયમની જી.એ.ડી. - ૫ એ સફેદ રંગની દસ પાંખડીઓ વાળા

ફૂલો ધરાવતું નવીન પ્રકારનું એડેનીયમ છે જે મોટા ઝુમખા અને લાંબા સમયગાળા સુધી ફૂલો આપે છે. આ જાતને સ્થાનિક ગુલાબી ફૂલ વાળા મૂળકાંડ સાથે કલમ (ગ્રાફ્ટીંગ) દ્વારા સંવર્ધન કરી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પુષ્પ વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ.,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૨ જી.ટી.જી.-૧ (અરના) - હરિયાળી (લોન)ની નવી જાત

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેડુતો, નર્સરી વ્યવસાયિકો તેમજ બાગ-બગીચા બનાવનાર લેન્ડસ્કેપરોને પાણીની અછત સામે સારી ટકાઉ શક્તિ ધરાવતી હરિયાળી (લોન) ની જી.ટી.જી.-૧ (અરના) જાત રોપવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે જે સીલેક્સન - ૧ જાતની સરખામણીમાં વહેલો પ્રસ્થાપિત થવાનો દર (૯૦% વિસ્તારમાં પથરાવા માટે લાગતા દિવસો), વધુ આચ્છાદન શક્તિ, મૂળની ઊંડાઈ અને ઓછો પ્રકાંડ- મુળનો ગુણોત્તર ધરાવે છે. આ જાતની હરિયાળી (લોન) સારો દેખાવ ધરાવે છે તથા તેને ઓછી કાપણીની જરૂર છે અને તેમાં રોગ અને જીવાતની અસર પણ ઓછી જોવા મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, ફ્લોરિકલ્ચર વિભાગ, અ.બા.મ.,
ન. કૃ. યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૩ ગલગોટાના પાન અને ફૂલમાં ઝાળ રોગનું નિયંત્રણ

ગલગોટાની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને, પાન અને ફૂલમાં ઝાળના રોગના અસરકારક નિયંત્રણ માટે હેકઝાકોનાઝોલ ૪ + ઝાઈનેબ ૬૮ ડબલ્યુપી ૦.૦૭૨% (૧૦ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણી) અથવા મેન્કોઝેબ ૭૫ ડબલ્યુપી ૦.૨૨૫% (૩૦ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણી) અથવા ટેબુકોનાઝોલ ૫૦ + ટ્રાઈફ્લોકસીસ્ટ્રોબિન ૨૫ ડબલ્યુજી ૦.૦૩% (૪ ગ્રામ/૧૦ લિટર પાણી) પૈકી કોઈ એક ફૂગનાશકનો પ્રથમ છંટકાવ રોગ આવવાની શરુઆતના સમયે ત્યારબાદનાં બીજા બે છંટકાવ ૧૫ દિવસના આંતરે કરવાની ભલામણ છે. (નોંધ: બિન ઔષધીય હેતુ માટે ખેડૂત ભલામણ)

ફૂગનાશકની માવજત વાળો તંદુરસ્ત છોડ

રોગગ્રસ્ત છોડ

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પાક સંરક્ષણ વિભાગ, અ.બા.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૪ ગલગોટામાં ખારા પાણી અને સાયકોસીલનો પ્રતિસાદ

દક્ષિણ ગુજરાત ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારનાં ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ગલગોટાની પૂસા નારંગી ગેંદા જાતને ફેરરોપણી કરતાં પહેલા ૩૦ દિવસના ધરૂના મૂળને સાયકોસીલ ૫૦ % વી/વી) ૧ મિ.લિ./લિ.) ના દ્રાવણમાં ૧૦ સેકન્ડ બોળવાથી તેમજ < ૨ ડી.એસ./મિ. પાણીથી પિયત આપવાથી સારી ગુણવત્તાવાળા વધુ ફૂલોનું ઉત્પાદન અને આવક મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, બાગાયત વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૫ ગલગોટાની કટકા કલમનું વૃદ્ધિ નિયંત્રક વડે આખા વર્ષ દરમિયાન સંવર્ધન

ગલગોટાની ખેતી કરતા ખેડૂતો અને નર્સરી વ્યવસાયિકોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે અગ્રકલિકા સાથેના કટકાઓના નીચેના ભાગને ઈન્ડોલ બ્યુટીરીક એસિડના (IBA) ૧૫૦૦ મિ.ગ્રા. પ્રતિ લિટરના દ્રાવણમાં ૫ સેકન્ડ સુધી માવજત આપી પોલી-ટનલમાં રેતીના ક્યારામાં ત્રાંસા રોપવાથી દરેક ઋતુમાં વધુ સંખ્યામાં, વધુ મુળવાળી અને વધુ ટકાઉ શક્તિવાળી ગલગોટાની કટકા કલમો મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, ફ્લોરિકલ્ચર વિભાગ, અ.બા. મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૬ ઓર્કિડ ફૂલ દાંડીઓના ઉત્પાદન ઉપર નોવેલ પ્રાઈમનો પ્રતિશાદ

કુદરતી હવા ઉજાશ વાળા પોલીહાઉસમાં ઓર્કિડ ઉગાડતા ગુજરાતના ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, ડેન્ડ્રોબિયમ ઓર્કિડમાં દર ૧૫ દિવસે ૨% નોવેલ પ્રાઈમ (૨૦ મિ.લિ./૧લિ. પાણીમાં)નો છંટકાવ કરવાથી સારી ગુણવત્તા વાળી વધુ ફૂલ દાંડીઓનું ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પુષ્પ વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૭ ચાઈના એસ્ટરમાં ફૂલોના ઉત્પાદન અને ગુણવત્તા પર ફિનોફેસ આધારિત પોષક તત્ત્વોના સમયપત્રક પર અભ્યાસ

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં ચાઈના એસ્ટરની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ૧૮૦ : ૧૨૦ : ૬૦ કિ.ગ્રા. ના.ફો.પો. પ્રતિ

હેક્ટર આપવો. જે પૈકી ૨૫ % પાયાના ખાતર તરીકે જ્યારે બાકીના ૭૫ % ટપક પધ્ધતિ દ્વારા ત્રણ હમ્પા નીચે મુજબ આપવાથી વધુ ઉત્પાદનની સાથે વધુ નફો મેળવી શકાય છે.

ના.ફો.પો. ના હમ્પા	તબક્કો	ભલામણના ૭૫ % ફર્ટીગેશન દ્વારા (કિ.ગ્રા./હે.)			નોંધ
		યુરીયા	૧૨:૬૧:૦૦ (મોનો એમોનિયમ ફોસ્ફેટ)	૦૦:૦૦:૫૦ (પોટેશિયમ સલ્ફેટ)	
પહેલો (૪૦:૨૦:૨૦ ટકા)	વાનસ્પતિક વૃદ્ધિ તબક્કો	૧૦૯.૪૯	૨૯.૫૨	૧૮.૦	ત્રણ સરખા ભાગ કરી અઠવાડિયાના આંતરે આપવા
બીજો (૩૦:૪૦:૪૦ ટકા)	ફૂલની કળી અવસ્થાએ	૭૨.૫૧	૫૯.૦૪	૩૬.૦	બે સરખા ભાગ કરી અઠવાડિયાના આંતરે આપવા
ત્રીજો (૩૦:૪૦:૪૦ ટકા)	ફૂલ અવસ્થાએ	૭૨.૫૧	૫૯.૦૪	૩૬.૦	બે સરખા ભાગ કરી અઠવાડિયાના આંતરે આપવા

નોંધ:- ભલામણ કરેલ જથ્થાના ૨૫ % (યુરીયા: ૯૭.૬૫ કિ.ગ્રા., સિંગલ સુપર ફોસ્ફેટ: ૧૮૭.૫૦ કિ.ગ્રા. અને પોટેશિયમ ક્લોરાઈડ: ૨૫.૦૫ કિ.ગ્રા./હેક્ટર) પાયાના ખાતર તરીકે આપવું.

- ગાદી ક્યારા ઉપર ૭.૫ ટન/હે. જેટલા ડાંગરના પરાળનું આવરણ કરવું.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પુષ્પ વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ., ન.કં.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૮ કટ ફિલર (શતાવરી)નો સંગ્રહ અને મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતના ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં શતાવરી (એસ્પેરેગસ ડેનસીફ્લોરસ સ્પ્રીન્જેરી) ની

કટગ્રીન્સ તરીકે ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કુંડામાં ૫૦% ગ્રીન શેડ નેટ હાઉસ હેઠળ ઉગાડવાથી કટ ફોલીએજનું વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પુષ્પ વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ.,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૯ કટ ફિલર (ડ્રેસીના)નો સંગ્રહ અને મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં ડ્રેસીના (ડ્રેસીના ફેગ્રન્સ 'મેસેનજીના') ની કટ ફોલીએજ તરીકે ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કુંડામાં ૫૦% ગ્રીન શેડ નેટ હાઉસ હેઠળ ઉગાડવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પુષ્પ વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ.,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૬.૧૦ કટ ફિલર (ફર્ન)નો સંગ્રહ અને મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતનાં ખેત આબોહવાકીય વિસ્તારમાં કટ ફોલીએજ તરીકે ફર્ન (નેફોલેપીસ એક્સાલ્ટાટા) ની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે કુંડામાં ૫૦% ગ્રીન શેડ નેટ હાઉસ હેઠળ ઉગાડવાથી વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખો નફો મળે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પુષ્પ વિજ્ઞાન વિભાગ, અ.બા.મ.,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૭ સેન્દ્રિય ખેતી

૧૯.૭.૧ ડાંગરના પરાળ અને ભૂસામાંથી સેન્દ્રિય ખાતર બનાવવાની પદ્ધતિઓનું મૂલ્યાંકન

ડાંગરના પરાળમાંથી ૧૩ થી ૧૮ દિવસનો ખાતર બનાવવાનો સમય ઘટાડવા અને સારી ગુણવત્તાવાળું ખાતર ૧૧૮ થી ૧૨૩ દિવસે મેળવવા માટે ખેડૂતોને બેસિલસ લાઈકેનિફોર્મિસ x 6 (10^4 cfu/ml) અને એસ્પરજીલસ ટેરીયસ x F9 (10^4 cfu/ml) નો ઉપયોગ કરી નાડેપ પદ્ધતિથી ખાતર બનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ખાતર તૈયાર કરવા માટેની વિગતવાર પદ્ધતિ :

- ડાંગરના પરાળનું ૧૫-૨૦ સે.મી. જાડું સ્તર (૬૦ - ૭૦ કિલો ડાંગરની પરાળ) તૈયાર કરવું. તેના ઉપર ૨૫ લિટર ગાયના છાણની (૩૦%) સ્લરી અને ૦.૧ % બેસિલસ લાઈકેનિફોર્મિસ x 6 (10^4 cfu/ml) અને એસ્પરજીલસ ટેરીયસ x F9 (10^4 cfu/ml) ભેળવી તેનો છંટકાવ કરવો.
- આ રીતે નાડેપની ક્ષમતા પ્રમાણે ડાંગરના પરાળના સ્તરો તૈયાર કરવા.
- ખાતર બનાવવાના સમય દરમિયાન, ભેજ જાળવવા માટે સમયાંતરે પાણીનો છંટકાવ કરવો.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, ફૂડ ક્વોલિટી ટેસ્ટિંગ લેબોરેટરી, ન.કૃ.મ.વિ., ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૮ કૃષિ ઈજનેરી

૧૯.૮.૧ મગની વાવણી કરવા માટે ખેડાણની પદ્ધતિઓનું મૂલ્યાંકન

દક્ષિણ ગુજરાતનાં શિયાળુ મગ (સી.ઓ.-૪) ઉગાડતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે, કે જમીનમાં વરાપ આવી ગયા પછી મીની ટ્રેક્ટર સંચાલિત વાવણીયાનાં ઉપયોગથી ૦.૨૧ હે. પ્રતિ કલાકે વાવણી થઈ શકે છે, જેમાં અનુક્રમે, ૮૫% અને ૪૦% મજૂર અને સમયની બચત સાથે વધુ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખી આવક મેળવી શકાય છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, મદદ. પ્રધ્યાપક, કૃષિ ઈજનેરી વિભાગ, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, ન.કૃ.યુ., વઘઈ]

૧૯.૮.૨ અળસીની ઉપજ અને પાણીના ઉપયોગીની કાર્યક્ષમતા પર વિવિધ સંરક્ષણ પદ્ધતિઓની અસર

દક્ષિણ ગુજરાતના અળસીનુ વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, વધુ ઉત્પાદન, ૮.૧૫ કિ.ગ્રા./હે./મીમી પાણીના કાર્યક્ષમ ઉપયોગ અને વધુ ચોખ્ખી આવક મેળવવા માટે ચોમાસા દરમ્યાન શણનો લીલો પડવાશ કરવો અને જમીનમાં વરાપ આવ્યા બાદ હળથી ખેડ અને પાટિયુ ફેરવી અને વાવણી બાદ ડાંગરની પરાળ પાથરવી.

[ભલામણવર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કૃષિ ઈજનેરી વિભાગ, ન.મ. કૃષિ મહાવિદ્યાલય, ન.ક.યુ., નવસારી]

૧૯.૮.૩ માલાબાર નીમ માટે પિયતની સમય સારણી

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન-૨ના ખેડૂતો કે જે ઔદ્યોગિક કૃષિ-વનીકરણ માટે માલાબાર લીમડો (મેલિયા કમ્પોઝીટા વાઈલ્ડ) ઉગાડવાનો ઈરાદો ધરાવતા હોય, તેઓને ૨ મીટર x ૨ મીટરનું અંતર જાળવવાની સાથે ૨ મીટર ટોચની પહોળાઈ, ૧.૭ મીટર તલળયાની પહોળાઈ અને ૦.૧૫ મીટર ઊંચાઈ ધરાવતી ચેક બેઝીન પદ્ધતિ મારફત નીચે જણાવેલ સમય સારણીમાંના મહિનાઓમાં સાપ્તાહિક અંતરાલ પર સિંચાઈ આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે, જેથી ૫ વર્ષ જૂના વૃક્ષમાંથી વધુ બાયોમાસ ઉત્પાદન સાથે ૬.૯૭ ગણું વળતર મેળવી શકાય.

મહિનો	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ-એપ્રિલ	મે	ઓક્ટોબર -નવેમ્બર	ડીસેમ્બર -જાન્યુઆરી
ઉંડાઈ (મી.મી.)	૫૦	૭૦	૮૦	૫૦	૩૦

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, મ. પ્રધ્યાપક અને વડા, જળ અને જમીન સંરક્ષણ વિભાગ,
કૃ.ઈ. & ટે., ન.કૃ.યુ., ડેડીયાપાડા]

૧૯.૯ મૂલ્યવૃદ્ધિ

૧૯.૯.૧ પેશનકૂટના જ્યુસ કાઢવા માટેની વિકસીત પધ્ધતિ

પ્રોસેસરો અને ફળોના રસ સાથે સંકળાયેલ ઉદ્યોગ સાહસિકોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, કૃષ્ણફળનો બીજયુક્ત માવો એકઠો કરી તેમાં ૦.૦૫ ટકા પેક્ટીનેઝ અને ૦.૦૫ ટકા સેલ્યુલોઝ ઉમેરી ૨ કલાક માટે રાખ્યા બાદ રસ કાઢવામાં આવે તો રસની રીકવરી કંટ્રોલની સરખામણી કરતા વધુ મળે છે (૨૯.૩૩ ટકા અને કંટ્રોલના ૨૦.૧૫ ટકા), ત્યાર બાદ રસને ગાળી $૯૬ \pm ૧^\circ$ સે તાપમાને ગરમ કરી કાચની બોટલમાં ભર્યા બાદ $૯૬ \pm ૧^\circ$ સે તાપમાને ૩૦ મિનિટ સુધી ગરમ કરવું. આ રીતે પેક કરેલ કૃષ્ણફળના રસને ૬ માસ સુધી સામાન્ય તાપમાને ($૩૦ \pm ૫^\circ$ સે) સંગ્રહ કરી શકાય છે.

પેશનકૂટ

પેશનકૂટના જ્યુસ

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, પી.એચ.ટી. વિભાગ, અબાવકોન,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૯.૨ પેશનકૂટ અને બીલાકૂટ માંથી એપીટાઈઝર બનાવવાની પધ્ધતિ

પ્રોસેસરો અને ઉદ્યોગસાહસિકોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, મસાલા સ્કવોશ બનાવવા માટે કૃષ્ણફળ અને બીલાના ફળનો ૨૫ ટકા માવો (કૃષ્ણફળ: બીલાનો માવો ૫:૨૦ પ્રમાણ મુજબ) મીક્ષ કરી ૪૫° બ્રીક્ષ ટી.એસ.એસ. અને ૧ ટકા એસીડીટી

(લીંબુના ફૂલ) નું પ્રમાણ જાળવી મીઠું (મીઠું ૨ ગ્રામ, સંચળ ૧૦ ગ્રામ), મસાલા (મરી ૪ ગ્રામ, જીરુ ૨.૫ ગ્રામ, એલચી ૨ ગ્રામ) અને ફુદીના અને આદુનો ૧૦ મિલિ રસ પ્રતિ લિટર સ્કવોશ ઉમેરવા, ત્યારબાદ મસાલા સ્કવોશને $65 \pm 1^\circ$ સે તાપમાને ૧૫ મિનિટ સુધી ગરમ કર્યા બાદ અંતમાં ૭૦૦ પી.પી.એમ. પોટેશીયમ મેટાબાય સલ્ફાઇટ ઉમેરી પ્લાસ્ટીક બોટલમાં ભરવું. આ રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલ મસાલા સ્કવોશને ૯ માસ સુધી સામાન્ય તાપમાને ($30 \pm 5^\circ$ સે) સંગ્રહ કરી શકાય છે.

[ભલામણનું વર્ષ : ૨૦૨૩ પ્રાધ્યાપક અને વડા, પી.એચ.ટી. વિભાગ, અબાવકોન, ન.કે.યુ., નવસારી]

૧૯.૧૦ ઘાસચારા પાકો

૧૯.૧૦.૧ દક્ષિણ ગુજરાતમાં ઉનાળુ ઋતુમાં ઘાસચારા બાજરામાં સંકલિત પોષણ વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ઉનાળુ ઋતુમાં ઘાસચારા બાજરાનું વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ગુણવત્તા સભર વધુ ઉત્પાદન તેમજ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે બાયોકમ્પોસ્ટ ૫.૦ ટન/હે. વાવણી સમયે અને ૧૨૫.૦ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે. (૬૨.૫ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે. વાવણી સમયે અને ૬૨.૫ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન/હે. વાવણી બાદ ૩૦

દિવસે) તથા જૈવિક ખાતર (એઝેટોબેક્ટર + પી.એસ.બી. ૧૦ મિલિ પ્રતિ કિ.ગ્રા. બીજ) આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક, સસ્યવિજ્ઞાન વિભાગ, ન. મ. કૃષિ મહાવિદ્યાલય,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૧૦.૨ દક્ષિણ ગુજરાતમાં ઉનાળુ ઋતુમાં ઘાસચારાની ચોળીના બીજ ઉત્પાદનમાં સંકલિત પોષણ વ્યવસ્થાપન

દક્ષિણ ગુજરાતમાં ઉનાળુ ઋતુમાં ઘાસચારા ચોળીનું બીજ ઉત્પાદન કરતા ખેડૂતોને વધુ ઉત્પાદન તેમજ ચોખ્ખો નફો મેળવવા માટે બાયોકમ્પોસ્ટ ૨.૦ ટન/હે. + ૧૫ કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન અને ૩૦ કિ.ગ્રા. ફોસ્ફરસ/હે. પાયામાં આપવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક, સસ્યવિજ્ઞાન વિભાગ, ન. મ. કૃષિ મહાવિદ્યાલય,
ન.કૃ.યુ., નવસારી]

૧૯.૧૧ જૈવિક કીટનાશકોથી દવાઓ સાથે સુસંગતતા

૧૯.૧૧.૧ મેટારાઈઝીયમ એનીસોપ્લી ની જુદી જુદી કીટનાશક દવાઓ સાથે સુસંગતતા

ખેડૂતોને જુદી જુદી કીટનાશકો સાથે મેટારાઈઝીયમ એનીસોપ્લી ભેળવવા માટે નીચે દર્શાવેલ કોષ્ટકને અનુસરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

કોષ્ટક: મેટારાઈઝીયમ એનીસોપ્લીની જુદી જુદી કીટનાશક દવાઓ સાથે સુસંગતતા

ક્રમ	કીટનાશક દવાનું નામ	ભલામણ કરતા ઓછી માત્રા			ભલામણ કરેલ માત્રા			ભલામણ કરતા વધુ માત્રા		
		સાંદ્રતા (%)	પ્રમાણ (મી./ગ્રા. પ્રતિ ૧ બી)	મેટારાઈઝીયમ સાથે કીટનાશક દવા ભેગવવાની ભલામણ (હા/ના)	સાંદ્રતા (%)	પ્રમાણ (મી./ગ્રા. પ્રતિ ૧ બી)	મેટારાઈઝીયમ સાથે કીટનાશક દવા ભેગવવાની ભલામણ (હા/ના)	સાંદ્રતા (%)	પ્રમાણ (મી./ગ્રા. પ્રતિ ૧ બી)	મેટારાઈઝીયમ સાથે કીટ નાશકદવા ભેગવવાની ભલામણ (હા/ના)
૧	પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી	૦.૦૫૦૦	૧.૦૦	ના	૦.૧૦૦	૨.૦૦	ના	૦.૨૦૦	૪.૦૦	ના
૨	કવીનાલફોસ ૨૫ ઈસી	૦.૦૨૫૦	૧.૦૦	હા	૦.૦૫૦	૨.૦૦	હા	૦.૧૦૦	૪.૦૦	ના
૩	ડાયમીથોએટ ૩૦ ઈસી	૦.૦૧૫૦	૦.૫૦	હા	૦.૦૩૦	૧.૦૦	હા	૦.૦૬૦	૨.૦૦	ના
૪	સાઈપરમેથ્રીન ૧૦ ઈસી	૦.૦૦૫૦	૦.૫૦	હા	૦.૦૧૦	૧.૦૦	હા	૦.૦૨૦	૨.૦૦	હા
૫	ડેલ્ટામેથ્રીન ૨.૮ ઈસી	૦.૦૦૧૪	૦.૫૦	હા	૦.૦૦૩	૧.૦૭	હા	૦.૦૦૬	૨.૧૪	ના
૬	લેમ્ડાસાયલેલોથ્રીન ૫ ઈસી	૦.૦૦૧૩	૦.૨૬	હા	૦.૦૦૩	૦.૬૦	ના	૦.૦૦૫	૧.૦૦	ના

क्रम	कीटनाशक दवानुं नाम	लवामणु करता ओछी मात्रा			लवामणु करेव मात्रा			लवामणु करता वधु मात्रा		
		सांद्रता (%)	प्रमाण (मी./ग्रा प्रति १ बी)	मेटारिजिथम साथे कीटनाशक दवा लेणवानी लवामणु (डा/ना)	सांद्रता (%)	प्रमाण (मी./ग्रा प्रति १ बी)	मेटारिजिथम साथे कीटनाशक दवा लेणवानी लवामणु (डा/ना)	सांद्रता (%)	प्रमाण (मी./ग्रा प्रति १ बी)	मेटारिजिथम साथे कीटनाशक दवा लेणवानी लवामणु (डा/ना)
७	रुपीनोसाड ४प ओससी	०.००६८	०.१५	ना	०.०१४	०.३१	ना	०.०२७	०.६०	ना
८	ईन्डोक्झाकार्ब १४.५ ओससी	०.००३६	०.२५	ना	०.००७	०.४८	ना	०.०१५	१.०३	ना
९	डीप्रोनीव ५ ओससी	०.००५०	१.००	ना	०.०१०	२.००	ना	०.०२०	४.००	ना
१०	दायईनथुरोन ५० डबल्यूपी	०.०२५०	०.५०	छा	०.०५०	१.००	छा	०.१००	२.००	ना
११	इंबुमेन्डीयामार्ड ३९.३५ ओससी	०.००५९	०.१५	ना	०.०१२	०.३०	ना	०.०२४	०.६१	ना
१२	क्वोरिन्ट्रानिबिप्रोव १९.५ ओससी	०.००२८	०.१५	छा	०.००६	०.३२	छा	०.०११	०.५९	ना
१३	सायन्ट्रानिबिप्रोव १०.२६ ओडी	०.००६२	०.६०	ना	०.०१२	१.१७	ना	०.०२५	२.४४	ना

ક્રમ	કીટનાશક દવાનું નામ	ભલામણ કરતા ઓછી માત્રા			ભલામણ કરેલ માત્રા			ભલામણ કરતા વધુ માત્રા		
		સાંદ્રતા (%)	પ્રમાણ (મી./ગ્રા. પ્રતિ ૧ લી)	મેટારાઈઝીયમ સાથે કીટનાશક દવા ભેગવવાની ભલામણ (હા./ના)	સાંદ્રતા (%)	પ્રમાણ (મી./ગ્રા. પ્રતિ ૧ લી)	મેટારાઈઝીયમ સાથે કીટનાશક દવા ભેગવવાની ભલામણ (હા./ના)	સાંદ્રતા (%)	પ્રમાણ (મી./ગ્રા. પ્રતિ ૧ લી)	મેટારાઈઝીયમ સાથે કીટ નાશકદવા ભેગવવાની ભલામણ (હા./ના)
૧૪	ઓમામેકટીન બેન્ઝોએટ પ એસજી	૦.૦૦૧૩	૦.૨૬	ના	૦.૦૦૩	૦.૬૦	ના	૦.૦૦૫	૧.૦૦	ના
૧૫	ઈમીડાક્લોપ્રિડ ૧૭.૮ ઓસએલ	૦.૦૦૨૭	૦.૧૫	હા	૦.૦૦૫	૦.૨૮	ના	૦.૦૧૧	૦.૬૨	ના
૧૬	એસીટામીપ્રિડ ૨૦ ઓસપી	૦.૦૦૪૦	૦.૨૦	હા	૦.૦૦૮	૦.૪૦	હા	૦.૦૧૬	૦.૮૦	ના
૧૭	થાયોમેથોક્ઝામ ૨૫ ડબલ્યુજી	૦.૦૦૫૦	૦.૨૦	હા	૦.૦૧૦	૦.૪૦	હા	૦.૦૨૦	૦.૮૦	હા
૧૮	ક્લોરફેનપાયર ૧૦ ઓસસી	૦.૦૧૦૦	૧.૦૦	હા	૦.૦૨૦	૨.૦૦	ના	૦.૦૪૦	૪.૦૦	ના
૧૯	ફેનપાયરોક્સિમેટ ૫ ઈસી	૦.૦૦૨૫	૦.૫૦	ના	૦.૦૦૫	૧.૦૦	ના	૦.૦૧૦	૨.૦૦	ના

[ભલામણ વર્ષ : ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કીટકાશ્ચ વિભાગ, ન.મ.ફ.મ., ન.કૃ.કુ., નવસારી]

૧૯.૧૨ મધમાખી પાલન/પરાગવાહકોની જાળવણી

૧૯.૧૨.૧ (અ) સ્થાનિક પરાગવાહકોની જાળવણી

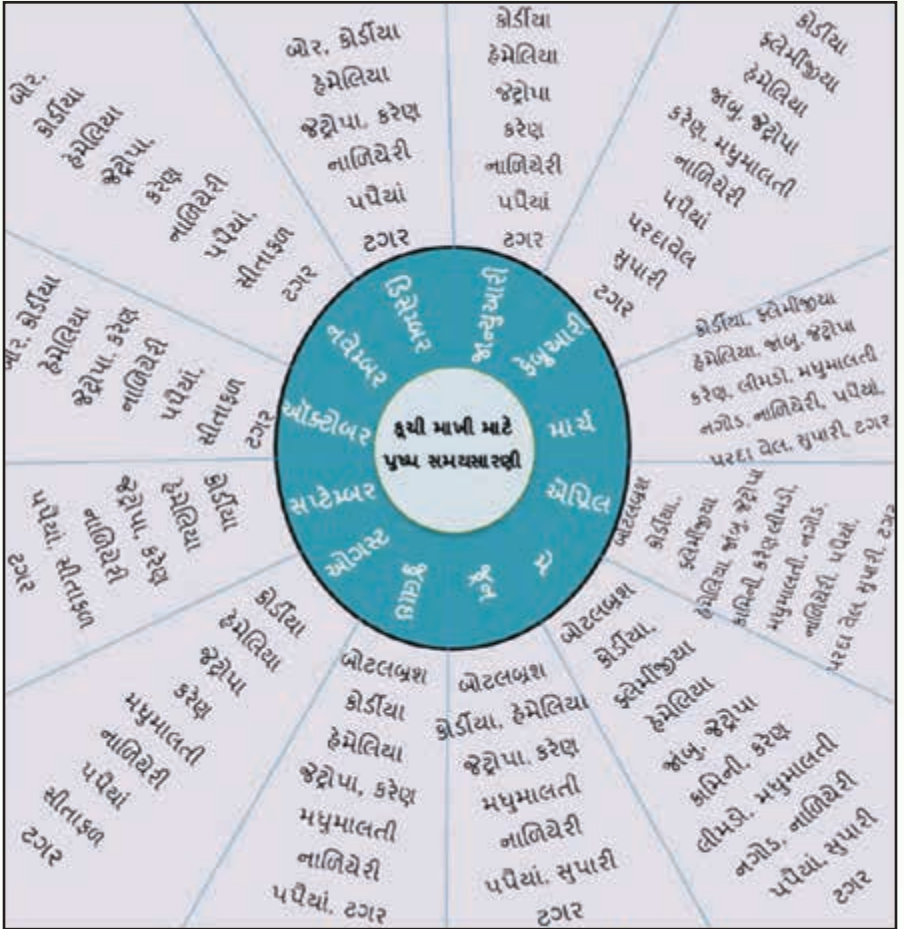
ગુજરાત રાજ્યના ખેડૂતો અને નીતિ ઘડનારાઓને સ્થાનિક પરાગ વાહકોના સંરક્ષણ માટે આમલી, આમળા, અર્જુન, અશોક, બોટલબ્રશ, ફલેમિંજીયા, ગરમાળો, જાંબુ, કામિની, લીમડો, નગોડ, પપૈયા, પડદાવેલ, સિમળો, સોપારી, તામ્રવૃક્ષ અને ટીકોમાગૌડીચૌડી જેવા ફળ ઝાડ અને વન/ સૌંદર્ય લક્ષી મૂલ્યો ધરાવતી વનસ્પતિઓ શેઠાપાળા, પડતર જમીન અને સામાજિક વનીકરણ હેઠળ ઉગાડવા અને તેનું જતન કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કીટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કૃ.મ.,
ન.કૃ.યુ., નવસારી

૧૯.૧૨.૧ (બ) કુચીમાખીની જાણવણી

ગુજરાત રાજ્યના ખેડૂતો અને નીતિ ઘડનારાઓને કુચીમાખી (ઘુસિયા માખી)ના સંરક્ષણ માટે બોર, બોટલબ્રશ, કોડીયા, ફલેમિંજીયા, હેમેલીયા, જાંબુ, જેટ્રોફા, કામિની, કરેણ, લીમડો, મધુમાલતી, નાગોડ, નાજિયેર, પપૈયા, પડદાવેલ, સીતાફળ, સુપારી અને ટગર જેવા ફળઝાડ અને વન/સૌંદર્યલક્ષી મૂલ્યો ધરાવતી વનસ્પતિઓ શેઢાપાળા, પડતર જમીન અને સામાજિક વનીકરણ હેઠળ ઉગાડવા અને તેનું જતન કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

[ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કીટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કું.મ.,
ન.કું.યુ., નવસારી

૧૯.૧૨.૧ (ક) મધમાખી પાલન માટે પુષ્ય કેલેન્ડર

ગુજરાત રાજ્યના મધમાખી ઉછેર કરનારાઓને મધમાખીની જાળવણી માટે નીચે જણાવેલ મહિનાઓ પ્રમાણે વિવિધ વનસ્પતિઓમાં મધમાખીની પેટીઓનું સ્થળાંતર કરવા માટે નીચે આપેલા કોષ્ટકમાં દર્શાવેલ પુષ્ય કેલેન્ડરને અનુસરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

પુષ્ય કેલેન્ડર (ગુજરાતના મધમાખી પાલકો માટે)													
ફૂલસ્ત્રોતના પ્રકાર	મહિના	ચોક્કસ મહિના દરમિયાન ફૂલો સાથેની વનસ્પતિની સંખ્યા										જિલ્લા*	
		જાન્યુઆરી	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ	એપ્રિલ	મે	જૂન	જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટેમ્બર	ઓક્ટોબર		નવેમ્બર
અજમો													જામનગર, સુરેન્દ્રનગર, મોરબી, જૂનાગઢ, અમદાવાદ, બનાસકાંઠા
બાવળ (અકાસિયા)													સૌરાષ્ટ્ર, કચ્છ, ઉત્તર અને મધ્યગુજરાત
બોર													મોરબી, રાજકોટ, જામનગર, વડોદરા
ધાણા													જૂનાગઢ, રાજકોટ, જામનગર, પોરબંદર
નાળિયેરી													ગીરસોમનાથ, ભાવનગર
વળિયારી													સુરેન્દ્રનગર, મોરબી, જૂનાગઢ, પાટણ, સાબરકાંઠા, પંચમહાલ
જંબુ (રાવણા)													જૂનાગઢ, છોટાઉદેપુર, આણંદ
રજકો													બનાસકાંઠા, પાટણ, ભાવનગર
રાઈ													બનાસકાંઠા, પાટણ, મહિસાગર, સાબરકાંઠા
નિલગિરી													પંચમહાલ, છોટાઉદેપુર, દાહોદ
તલ													મોરબી, જૂનાગઢ, અમરેલી, રાજકોટ
* નજીકના જિલ્લામાં સંબંધિત પાકોનો નાનો વિસ્તાર ઉલ્લેખિત જિલ્લામાં સામેલ છે													
ભલામણ વર્ષ: ૨૦૨૩, પ્રાધ્યાપક અને વડા, કીટકશાસ્ત્ર વિભાગ, ન.મ.કું.મ., ન.કું.યુ., નવસારી													

૧૯.૧૩ આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા સમગ્ર રાજ્ય માટે પાક સુધારણાની ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો- ૨૦૨૩

૧૯.૧૩.૧ ઘાસચારા મકાઈ : ગુજરાત ઘાસચારા મકાઈ ૧ (જીએફએમ૧ : આણંદ ટોલ)

ગુજરાત રાજ્યમાં ચોમાસુ ઋતુમાં ઘાસચારા માટે મકાઈની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત ઘાસચારા મકાઈ ૧ (જીએફએમ૧: આણંદ ટોલ) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. મધ્ય ગુજરાતમાં આ જાતનું સરેરાશ લીલાચારા અને સૂકાચારાનું ઉત્પાદન અનુક્રમે ૪૪૬.૮૧ અને ૮૧.૧૩

કિવ./હે. મળેલ છે, જે રાષ્ટ્રીય કક્ષાની અંકુશ જાત આફ્રિકન ટોલ કરતાં અનુક્રમે ૨૪.૨ અને ૩૨.૫ ટકા વધારે ઉત્પાદન છે. આ જાતની લીલાચારામાં પ્રતિ દિન ઉત્પાદકતા (૭.૮૧ કિવ./હે./દિન) અને સૂકાચારામાં પ્રતિ દિન ઉત્પાદકતા (૧.૩૬ કિવ./હે./દિન) અંકુશ જાત કરતાં સારી જણાયેલ છે. આ જાતના પાનનો રંગ ઘાટો લીલો, થડ પાતળું અને મૂંઠ આવવામાં વહેલી તેમજ છોડની ઊંચાઈ અને છોડ દીઠ પાનની સંખ્યા વધુ છે. અંકુશ જાત આફ્રિકન ટોલની સરખામણીએ, આ જાતમાં શુષ્ક પદાર્થ અને ન્યૂટ્રલ ડિટરજન્ટ ફાઈબરનું પ્રમાણ વધુ છે, જ્યારે કૂડ પ્રોટીન અને એસીડ ડિટરજન્ટ ફાઈબરના પ્રમાણમાં સામ્યતા ધરાવે છે. આ જાતમાં એસીડ ડિટરજન્ટ લીગ્નિનનું પ્રમાણ અંકુશ જાત કરતાં ઓછું છે. અંકુશ જાત આફ્રિકન ટોલની સરખામણીએ, આ જાતમાં પાનના સૂકારાના રોગ તેમજ પૂંછડે ચાર ટપકાંવાળી લશ્કરી ઈયળના પ્રમાણમાં સામ્યતા જોવા મળેલ છે, જ્યારે મોલોમશીનું પ્રમાણ ઓછું જોવા મળે છે.

(સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, એમએફઆરએસ, આ.કૃ.યુ., આણંદ)

૧૯.૧૩.૨ તુવેર: ગુજરાત તુવેર ૧૦૯ (જી.ટી. ૧૦૯: શ્વેતા)

ગુજરાત રાજ્યમાં તુવેરની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત તુવેર ૧૦૯ (જીટી ૧૦૯: શ્વેતા) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતના દાણાનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૯૧૮ કિ.ગ્રા./હે. છે જે અંકુશ જાતો, એજીટી ૨, જીટી ૧૦૪, બીડીએન ૨ અને વૈશાલી કરતાં અનુક્રમે ૧૪.૫, ૧૧.૩, ૧૧.૧ અને

૨૭.૪ ટકા વધારે છે. આ નવી જાત મધ્ય ગુજરાતમાં ૧૮૯૦ કિ.ગ્રા./હે. દાણાનું ઉત્પાદન આપે છે, જે અંકુશ જાતો એજીટી ૨, જીટી ૧૦૪, બીડીએન ૨, જીજેપી ૧ અને વૈશાલી કરતાં અનુક્રમે ૨૪.૪, ૩૨.૬, ૩૫.૧, ૧૪.૯ અને ૨૬.૮ ટકા વધુ ઉત્પાદન છે. આ જાત મધ્યમ પાકતી, અર્ધ ફેલાતી તેમજ સૂકારા અને વંધ્યત્વના રોગ સામે પ્રતિકારક માલુમ પડેલ છે. આ જાતમાં પ્રોટીનનું પ્રમાણ (૨૩.૩૫%) અંકુશ જાતો એજીટી ૨, જીટી ૧૦૪ અને વૈશાલી કરતાં વધુ છે. આ ઉપરાંત લોહ (૩૨.૫૪ મિ.ગ્રા./કિ.ગ્રા.) અને ઝીંક (૨૨.૩૮ મિ.ગ્રા./કિ.ગ્રા.) તત્વોનું પ્રમાણ પણ અંકુશ જાતો એજીટી ૨, બીડીએન ૨ અને વૈશાલી કરતાં વધુ છે.

(સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કઠોળ સંશોધન કેન્દ્ર, આ.કૃ.યુ., વડોદરા)

૧૯.૧૩.૩ ડાંગર : ગુજરાત ઓરાણ ડાંગર ૨૦૧ (જીએઆર ૨૦૧: આણંદ અક્ષત)

ગુજરાત રાજ્યના ખરીફ ઋતુમાં પિયતથી ક્યારીની જમીનમાં ઓરાણ ડાંગરની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત ઓરાણ ડાંગર ૨૦૧ (જીએઆર ૨૦૧: આણંદ અક્ષત) જાતનું વાવેતર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે

છે. આ જાતનું દાણાનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૩૯૮૮ કિ.ગ્રા./હે. છે, જે અંકુશ જાતો એનએયુઆર ૧, જીએનઆર ૮ અને જીએનઆર ૩ કરતાં અનુક્રમે ૨૯.૩, ૨૨.૨ અને ૧૩.૪ ટકા વધુ છે. આ જાત પાન અને કંટીનો કરમોડી અને ભૂખરા દાણાના રોગ સામે તેમજ સફેદ પીઠવાળાં ચૂસિયાં અને પાન વાળનાર ઈયળ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક માલુમ પડેલ છે. આ વહેલી પાકતી જાત મધ્યમ જાડો દાણો, દાણા અને રાંધવાની સારી ગુણવત્તા તેમજ મમરા અને પૌઆ માટે અનુકૂળ છે. જે ૧.૦૮ પીપીએમબીટા-કેરોટીન અને ૮.૦૬ ટકા પ્રોટીન ધરાવે છે

(સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મુખ્ય ડાંગર સંશોધન કેન્દ્ર, આ.કૃ.યુ, નવાગામ)

૧૯.૧૩.૪ કેળ: ગુજરાત કેળ ૧ (જીબી ૧ : આણંદ વામન)

ગુજરાત રાજ્યમાં કેળની ખેતી કરતા ખેડૂતોને કેળની ઠીંગણી અને વહેલી તૈયાર થતી જાત ગુજરાત કેળ ૧ (આણંદ વામન)નું વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. કેળની આ જાત પ્રતિ હેક્ટર વિસ્તારમાંથી ૭૦.૧૬ ટન કેળાનું ઉત્પાદન આપે છે, જે અંકુશ જાત નેન્દ્રન કરતાં ૯૩.૪ ટકા વધારે છે. જ્યારે આ જાતનું કેળાનું

હેક્ટરે ઉત્પાદન ગ્રાન્ડ નૈન જેટલું છે. આ જાત એક દિવસમાં ૨૧૫.૯ કિ.ગ્રા. ફળ પ્રતિ હેક્ટર વિસ્તારમાંથી આપે છે જે અંકુશ જાતો ગ્રાન્ડ નૈન અને નેન્દ્રન કરતાં અનુક્રમે ૮.૯ અને ૧૨૩.૩ ટકા વધારે છે. આ જાત અંકુશ જાતો ગ્રાન્ડ નૈન (૨.૦૨ મી.) અને નેન્દ્રન (૨.૩૮ મી.) કરતાં ખૂબ જ ઓછી ઊંચાઈ (૧.૫૩ મી.) ધરાવે છે, જે અંકુશ જાત ગ્રાન્ડ નૈન કરતાં ૫૦ સેમી જેટલી ઓછી છે. આ જાતની ઉંચાઈ ખૂબ જ ઓછી હોવાથી છોડને ટેકા આપવાનો ખર્ચ ઘટાડી શકશે તેમજ વધુ પવનની ગતિ સામે ટકી શકે તેવી ક્ષમતા ધરાવે છે. આ જાત અંકુશ જાત ગ્રાન્ડ નૈન કરતાં ૫૫ દિવસ વહેલી એટલે કે માત્ર ૩૨૫ દિવસમાં તૈયાર થઈ જાય છે. આ જાતની લૂમ કોનિકલ આકારમાં અને ભરાવદાર હોય છે. આ જાતના પાકતાં પહેલાં ફળની છાલનો રંગ લીલો, જ્યારે પાક્યા બાદ ફળની છાલ આછી પીળી તથા માવો સફેદ રંગનો હોય છે. આ જાતમાં ફળનું વજન ૧૭૬ ગ્રામ, માવાનું વજન

પ્રતિ ફળ ૧૨૮ ગ્રામ, છાલનું વજન પ્રતિ ફળ ૪૮ ગ્રામ અને માવા:છાલનો રેશીયો (૨.૬૮) હોય છે. આ જાતમાં સીગાટોકા રોગથી થતું નુકસાન અંકુશ જાતો કરતા પ્રમાણમાં ઓછું જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં ભેજનું પ્રમાણ ૮૨.૯૨%, એન્ટી-ઓક્સિડેન્ટ પ્રવૃત્તિ ૫.૨૬ મિ.ગ્રા./૧૦૦ ગ્રામ અને ફલેવેનોઈડ ૯.૬૮ મિ.ગ્રા./ ૧૦૦ ગ્રામ જોવા મળેલ છે જે અંકુશ જાતો નેન્દ્રન અને ગ્રાન્ડ નૈન કરતાં વધારે છે. આ જાતમાં લોહ તત્વ (૮૪.૮૦ મિ.ગ્રા./ કિ.ગ્રા.), મેંગેનીઝ (૧૬.૭૩ મિ.ગ્રા./ કિ.ગ્રા.) અને કોપર (૬.૩૮ મિ.ગ્રા./ કિ.ગ્રા.) ગ્રાન્ડ નૈન કરતાં વધારે છે

(સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, આકૃયુ, જબુગામ)

૧૯.૧૩.૫ કેળ:ગુજરાત કેળ ૨ (જીબી ૨:પ્રસાદમ)

ગુજરાત રાજ્યમાં કેળની ખેતી કરતા ખેડૂતોને કેળની જાત ગુજરાત કેળ ૨ (પ્રસાદમ)નું વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. કેળની આ જાત પ્રતિ હેક્ટર વિસ્તારમાંથી ૫૦.૧૩ ટન કેળાનું ઉત્પાદન આપે છે જે અંકુશ જાતો પેયન, રસથાલી, રેડ બનાના અને નેય પુવન કરતાં અનુક્રમે ૫.૫, ૬૫.૮, ૧૩.૮ તથા ૧૨.૩

ટકા વધારે છે. આ જાત એક દિવસમાં ૧૩૦.૨ કિ.ગ્રા. ફળનું ઉત્પાદન પ્રતિ હેક્ટર આપે છે જે અંકુશ જાતો પેયન, રસથાલી, રેડ બનાના અને નેય પુવન કરતાં અનુક્રમે ૧૦.૦, ૭૪.૩, ૫૨.૩ તથા ૧૮.૧ ટકા વધારે છે. આ જાત વહેલી પાકતી તેમજ છોડ મધ્યમ ઊંચાઈ અને કોનિકલ આકારની આછી લૂમ ધરાવતો હોય છે. આ જાતના પાકતાં પહેલાં ફળની છાલનો રંગ આછો લીલો જયારે પાક્યા બાદ ફળની છાલ આછી પીળી તથા માવો ક્રીમ રંગનો હોય છે. આ જાતમાં ફળનું વજન ૯૯.૩ ગ્રામ અને માવાનું વજન પ્રતિ ફળ ૭૬.૭ ગ્રામ છે, જે અંકુશ જાતો પેયન, રસથાલી અને નેય પુવન જેટલું હોય છે, જયારે છાલનું વજન પ્રતિ ફળ (૨૨.૭ ગ્રામ) ઓછું હોવાથી માવો અને ફળનો ગુણોત્તર (૩.૩૯) અંકુશ જાતો કરતાં વધારે છે. આ જાતમાં અંકુશ જાતો પેયન, રસથાલી, રેડ બનાના અને નેય પુવનની સરખામણીમાં વધુ કેરોટીનોઈડ (૩.૬૪ મિ.ગ્રા./ ૧૦૦ ગ્રામ માવા દીઠ), દ્રાવ્ય શર્કરા

(૨.૫૧%) અને ઓછા પ્રમાણમાં રેસા (૧.૬૬%) જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં લોહ તત્વ ૩૨.૧૦ મી.ગ્રા./કિ.ગ્રા. અને ઝીંક ૯.૧૬ મી.ગ્રા./કિ.ગ્રા. છે, જે અંકુશ જાતો પેચન, રસથાલી, રેડ બનાના અને નેચ પુવન કરતાં વધારે છે. આ જાતના કેળાના ભાવ ગ્રાન્ડ નૈન કરતા વધુ મળે છે.

(સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, કૃષિ મહાવિદ્યાલય, આકૃયુ, જબુગામ)

૧૯.૧૩.૬ મરચી : ગુજરાત શાકભાજી મરચી ૧૧૩ (જીવીસી ૧૧૩: આણંદ જવાલા)

ગુજરાત રાજ્યમાં ખરીફ રવી ઋતુ દરમ્યાન મરચાંની ખેતી કરતાં ખેડૂતોને ગુજરાત શાકભાજી મરચી ૧૧૩ (જીવીસી ૧૧૩: આણંદ જવાલા) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. મધ્ય ગુજરાતમાં આ જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૬૫ કિવ./હે. જોવા મળેલ છે, જે અંકુશ જાત જીએવીસી ૧૧૨ કરતા ૨૩.૪

ટકા વધારે માલુમ પડેલ છે. આ જાતનાં મરચાં પાકતાં પહેલાં આછા લીલા રંગનાં તથા વધુ પ્રમાણમાં તીખાશ ધરાવતા અને તેની છાલ વધારે કરચલીવાળી, ખરબચડી સપાટી ધરાવતી તેમજ મધ્યમ આકર્ષક હોવાનું માલુમ પડેલ છે. આ જાતમાં અંકુશ જાત જીએવીસી ૧૧૨ની સરખામણીમાં પાનના કોકડવાનો રોગ અને શિપ્સથી થતું નુકસાન ઓછું જોવા મળેલ છે તથા ફળ કોરી ખાનાર ઈયળથી થતું નુકસાન અંકુશ જાત જીએવીસી ૧૧૨ જેટલું જ જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં એસ્કોર્બિક એસીડ (૧૧.૯૦ મિ.ગ્રા./૧૦૦ ગ્રામ) અને કેપ્સીસીન (૦.૨૧૯%) નું પ્રમાણ અંકુશ જાત જીએવીસી ૧૧૨ કરતાં વધારે માલુમ પડેલ છે.

(સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (શાકભાજી), મુખ્ય શાકભાજી સંશોધન કેન્દ્ર, આકૃયુ., આણંદ)

૧૯.૧૩.૭ ભીંડા : ગુજરાત ભીંડા સંકર જાત ૨૦૫ (જીઓએચ ૨૦૫:આણંદ કાંતિ)

ગુજરાત રાજ્યમાં ચોમાસુ ઋતુમાં ભીંડાની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત ભીંડા સંકર જાત ૨૦૫ (જીઓએચ ૨૦૫ : આણંદ કાંતિ) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. ગુજરાતમાં આ જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૪૦ કિવ./હે. જોવા મળેલ છે,

જે અંકુશ જાતો જીજેઓએચ ૪, જીએઓ ૫ અને પુસા સાવની કરતાં અનુક્રમે ૨૦.૦, ૨૩.૧ અને ૩૦.૧ ટકા વધારે છે. જ્યારે મધ્ય ગુજરાતમાં આ જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૬૩ કિવ./હે. જોવા મળેલ છે. ઓછી ઊંચાઈ ધરાવતા આ જાતના છોડમાં બે ગાંઠો વચ્ચેનું અંતર ઓછું જોવા મળે છે. આ જાતની શીંગો ઘાટા લીલા રંગની, કુણી, મધ્યમ લંબાઈની અને પાતળી ટોચ ધરાવતી હોય છે. તેના પાંદડા ઉંડા ખાંચાવાળા હોય છે. આ જાતમાં મ્યુસીલેજ (૨૮.૫૧ ગ્રા./કિ.) અને કલોરોફીલ એ (૦.૪૦૦ મી./ગ્રા.) નુ પ્રમાણ અંકુશ જાતો જીજેઓએચ ૪, જીએઓ ૫ અને પુસા સાવની કરતાં વધારે માલુમ પડેલ છે. આ જાતમાં પીળી નસનો પચરંગીયો, એનેસન પાનનો કોકડવા રોગ, તડતડીયા, સફેદ માખી તથા ડુંખ અને ફળ કોરી ખાનાર ઈયળનો ઉપદ્રવ અંકુશ જાતો જીજેઓએચ ૪, જીએઓ ૫ અને પુસા સાવની કરતાં ઓછો જોવા મળેલ છે.

(સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (શાકભાજી), મુખ્ય શાકભાજી સંશોધન કેન્દ્ર, આક્રયુ., આણંદ)

૧૯.૧૩.૮. કાકડી: ગુજરાત કાકડી ૨ (જીસીયુ ૨: આણંદ શીતલ)

ગુજરાત રાજ્યમાં ઉનાળુ ઋતુમાં કાકડીની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત કાકડી ૨ (જીસીયુ ૨: આણંદ શીતલ) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાત આંતર - પ્રજાતીય સંકરણ દ્વારા વિકસાવેલ છે. મધ્ય ગુજરાતમાં આ જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૨૨૧ કિવ./હે જોવા મળેલ છે. જે અંકુશ જાત ગુજરાત કાકડી ૧ કરતાં ૨૬.૨ ટકા વધારે ઉત્પાદન આપે છે. આ જાતના ફળ મધ્યમ લાંબા, ઘાટા લીલા રંગના તેમજ સુગંધિત અને કડક માવો ધરાવે છે. આ જાતમાં અંકુશ જાત ગુજરાત કાકડી ૧ ની સરખામણીમાં પચરંગીયો, ભૂકીછારો અને તળછારાનો રોગ તેમજ પાનકોરીયું અને ફળમાખીનું નુકસાન ઓછું જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં કુલ કેરોટીનોઈડ (૪.૬૨ મીલીગ્રામ/ ૧૦૦ ગ્રામ), બીટા કેરોટીન (૩.૦૫ પીપીએમ) અને કુલ હરિતદ્રવ્ય (૨.૩૨ મીલીગ્રામ/ગ્રામ) ગુજરાત કાકડી ૧ કરતાં વધારે માલુમ પડેલ છે.

(સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (શાકભાજી), મુખ્ય શાકભાજી સંશોધન કેન્દ્ર, આક્રયુ., આણંદ)

૧૯.૧૪ જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા સમગ્ર રાજ્ય માટે પાક સુધારણાની ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો-૨૦૨૩

૧૯.૧૪.૧ યણા: ગુજરાત યણા ૮ (જીજી ૮: સોરઠ વિક્રમ)

ગુજરાત રાજ્યમાં પિયત અને બિનપિયત પરિસ્થિતિ હેઠળ યણાનું વાવેતર કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત યણા ૮ (જીજી ૮: સોરઠ વિક્રમ) જાતનું વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતના છોડ ઊંચા અને સીધા હોવાથી મશીન (હાર્વેસ્ટર) થી કાપણી કરવા માટે અનુકુળ છે. આ જાતમા પિયત પરિસ્થિતિ હેઠળ ૨૮૧૪ કિ.ગ્રા./હે. દાણાનું ઉત્પાદન મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો દાહોદ પીળા, ગુજરાત યણા ૧, ગુજરાત યણા ૫, એન.બી.ઈ.જી ૪૭ અને જે.જી. ૨૪ કરતા અનુક્રમે ૨૫.૩, ૨૬.૩, ૧૨.૮, ૭૫.૫ અને ૪૩.૮ ટકા વધુ છે. બિનપિયત પરિસ્થિતિ હેઠળ આ જાતમા ૨૦૧૭ કિ.ગ્રા./હે. દાણાનું ઉત્પાદન મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો ગુજરાત યણા ૧, ગુજરાત યણા ૨, ગુજરાત જૂનાગઢ યણા ૩, ગુજરાત જૂનાગઢ યણા ૬ અને જેજી ૨૪ કરતા અનુક્રમે ૨૫.૫, ૩૦.૪, ૧૬.૯, ૧૧.૯ અને ૨૪.૫ ટકા વધુ છે. આ જાતના દાણા મધ્યમ કઢના અને કથ્થાઈ રંગના છે. આ જાત સુકારા અને સ્ટન્ટ રોગ સામે પ્રતિકારકતા ધરાવે છે, તેમજ પોપટા કોરી ખાનાર ઈયળથી ઓછું નુકસાન જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં અંકુશ જાતોની સરખામણીમાં વધુ લોહ તત્વ જોવા મળેલ છે.

[Action: Research Scientist (Chickpea), Pulses Research Station, JAU, Junagadh]

૧૯.૧૪.૨ કાબુલી યણા: ગુજરાત કાબુલી યણા ૨ (જીકેજી ૨: સોરઠ કાબુલી ૨)

ગુજરાત રાજ્યમાં પિયત પરિસ્થિતિમાં કાબુલી યણાનું વાવેતર કરતા ખેડૂતોને વહેલી પાકતી કાબુલી યણાની જાત ગુજરાત કાબુલી યણા ૨ (જીકેજી ૨: સોરઠ કાબુલી ૨)નું વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતમાં ૨૧૧૭ કિ.ગ્રા./હે. દાણાનું ઉત્પાદન મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો કે.એ.કે. ૨, જે.જી.કે. ૧ અને પી.જી. ૦૫૧૭ કરતા અનુક્રમે ૨૯.૧, ૧૬.૫ અને ૨૪.૮ ટકા વધુ છે. આ જાતના દાણા મોટા (૩૫.૮ ગ્રામ/૧૦૦ દાણા) કઢના છે. આ જાત સુકારા અને સ્ટન્ટના રોગ સામે પ્રતિકારકતા ધરાવે છે, તેમજ પોપટા કોરી ખાનાર ઈયળથી ઓછું નુકસાન જોવા મળેલ છે. આ જાતમાં અંકુશ જાતો કરતા વધુ દાણનું (૬૭.૪૫%) તેમજ લોહ (૬૩.૫૮ પીપીએમ) અને જસત (૩૮.૬૮ પીપીએમ) તત્વોનું પ્રમાણ જોવા મળેલ છે.

[Action: Research Scientist (Chickpea), Pulses Research Station, JAU, Junagadh]

૧૯.૧૪.૩ મગ: ગુજરાત મગ ૧૦ (જી.એમ.૧૦: સોરઠ મોતી)

ગુજરાત રાજ્યમાં ચોમાસામાં મગનુ વાવેતર કરતા ખેડૂતોને વહેલી (૬૫ દિવસે) પાકતી ગુજરાત મગ ૧૦ (જી.એમ.૧૦: સોરઠ મોતી) જાતનું વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતમા ૧૦૩૬ કિ.ગ્રા./હે. દાણાનું ઉત્પાદન મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો જી.એમ. ૪, જી.એ.એમ. ૫, મેહા, જી.એમ.૬ અને જી.એમ. ૭ કરતા અનુક્રમે ૧૨.૮, ૧૫.૦, ૨૦.૮, ૪.૫ અને ૧૧.૧ ટકા વધુ છે. આ જાતના દાણાં મધ્યમ કદના અને લીલા રંગના છે. આ જાત પીળા પચરંગીયા, પાનના કોકડવા, કાલવ્રણ અને ભુકી છારા રોગ સામે પ્રતિકારકતા ધરાવે છે.

[Action: Research Scientist (Chickpea), Pulses Research Station, JAU, Junagadh]

૧૯.૧૪.૪ લસણ: ગુજરાત લસણ-૮ (જી.જી.-૮: સોરઠ મોહિની)

ગુજરાત રાજ્યના રવિ ઋતુમાં લસણ ઉગાડતા ખેડૂતોને ગુજરાત લસણ-૮ (જી.જી.-૮: સોરઠ મોહિની) જાતનું વાવેતર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતનાં કંદનું ઉત્પાદન ૮૭.૨૬ કિવ./ હે. મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો ગુજરાત જૂનાગઢ લસણ-૫, ગુજરાત આણંદ લસણ-૬, ગુજરાત લસણ-૭ અને જી-૨૮૨ કરતા ૧૬.૪, ૨૦.૭, ૨૨.૧ અને ૨૨.૧ ટકા વધારે માલુમ પડેલ છે. આ જાત ગુણવત્તાની દ્રષ્ટીએ અંકુશ જાતોની સરખામણીમાં વધારે કુલ દ્રાવ્ય ઘટ્ટતા (૪૦.૩૬%), પાયરૂવીક એસીડ (૨.૯૮ મિ.ગ્રા./ગ્રામ), કેરોટીનોઈડસ (૦.૮૨ મિ.ગ્રા./૧૦૦ ગ્રામ), રીડયુસીંગ સુગર (૨.૩૪%), એસ્કોબીક એસીડ (૯.૪૨%), ટુ પ્રોટીન (૩.૧૩%), કુલ કાર્બોહાઈડ્રેટ (૨૭.૩૨%) અને ફિનોલ (૩૮.૧૨%) નું પ્રમાણ ધરાવે છે. આ જાતનાં કંદ મધ્યમ કદના, કઠણ અને જાંબલી ઝાંચ સાથે સફેદ રંગના હોય છે. આ જાતમાં શ્રીપ્સનો ઉપદ્રવ ઓછો અને રોગો સામે મધ્યમ સંવેદનશીલ જોવા મળેલ છે.

[Action: Research Sci. (Garlic & Onion), Vegetable Res. Station, JAU, Junagadh]

૧૯.૧૪.૫ ધાણા: ગુજરાત ધાણા ૪ (જી.સીઓઆર ૪: સોરઠ સુગંધા)

ગુજરાત રાજ્યના રવિ ઋતુમાં ધાણા ઉગાડતા ખેડૂતોને ગુજરાત ધાણા ૪ (જી.સીઓઆર ૪: સોરઠ સુગંધા) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૨૦૮૩ કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો ગુજરાત ધાણા ૨ અને ગુજરાત ધાણા ૩ કરતા અનુક્રમે ૧૭.૩ અને ૮.૬ ટકા વધારે માલુમ પડેલ છે. આ જાતનો દાણો મધ્યમ, ઈંડાકાર અને ભૂખરા રંગનો છે. આ જાત વહેલી પાકતી અને તેના તેલમાં લીનાલોલનું પ્રમાણ (૬૮.૮૦%) વધારે હોવાથી સારી એવી સુગંધ ધરાવે છે. આ

જાત મોલો સામે મધ્યમ પ્રતિકારક અને ભૂકીછારા રોગ સામે અંકુશ જાતો કરતા પ્રતિકારક જોવા મળેલ છે.

[Action: Research Sci. (Garlic & Onion), Vegetable Res. Station, JAU, Junagadh]

૧૯.૧૪.૬ કપાસ: ગુજરાત કપાસ ૪૬ (જી.કોટ ૪૬ : સોરઠ સ્વેતહેમ)

ગુજરાત રાજ્યના પિયત વિસ્તારમાં નોન બીટી કપાસ ઉગાડતા ખેડૂતોને હિરસુતમ કપાસની જાત ગુજરાત કપાસ ૪૬ (જી. કોટ ૪૬ : સોરઠ સ્વેતહેમ)નું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતમાં કપાસનું ઉત્પાદન ૨૧૨૧કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો જેવીકે જી.કોટ ૨૦, જીએન.કોટ ૨૨, જીએન.કોટ ૩૨ અને ફૂલેયમુના કરતા અનુક્રમે ૨૭.૭, ૨૬.૬, ૨૭.૭ અને ૧૫.૧ ટકા કપાસનું વધુ ઉત્પાદન આપેલ છે. આ જાતમાં રૂનું ઉત્પાદન ૮૧૨કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે, જે અંકુશ જાતો જેવીકે જી.કોટ ૨૦, જીએન.કોટ ૨૨, જીએન.કોટ ૩૨ અને ફૂલેયમુના કરતા અનુક્રમે ૪૮.૫, ૪૩.૨, ૩૫.૫ અને ૩૩.૪ ટકા રૂનું વધુ ઉત્પાદન આપેલ છે. આ જાતમાં ૩૬.૭ ટકા રૂનું ઉત્પાદન મળે છે. આ જાત બળિયા ટપકા અને ખુણીયા ટપકાના રોગ અને યુસીયા જીવાતો સામે પણ મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે.

[Action: Research Scientist (Cotton), Cotton Research Station, JAU, Junagadh]

૧૯.૧૪.૭ તલ: ગુજરાત તલ ૮(ગુ.તલ૮: સોરઠરત્ન)

ગુજરાત રાજ્યના ઉનાળુ ઋતુમાં તલની ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત તલ ૮ (ગુ.તલ૮: સોરઠરત્ન) જાતનું વાવેતર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૧૩૧૮કિ.ગ્રા./હે. મળેલ છે, જે અંકુશ જાત ગુ. તલ ૩ અને જીજેટી ૫ કરતા અનુક્રમે ૧૦.૬ અને ૧૫.૫ ટકા વધારે માલુમ પડેલ છે. આ જાતના દાણા સફેદ રંગના અને મોટા, તેમજ તેલનું પ્રમાણ ૪૮.૪૪ ટકા ધરાવે છે. આ જાતમાં થડ અને મુળનો કોહવારો, ગુચ્છપર્ણ રોગ તથા શ્રીપ્સનું પ્રમાણ ઓછું જોવા મળેલ છે.

[Action: Research Scientist (PI.Breeding), ARS, JAU, Amreli]

૧૯.૧૫ સરદાર કૃષિનગર દાંતીવાડા કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા સમગ્ર રાજ્ય માટે પાક સુધારણાની ખેડૂતોપયોગી સંશોધન ભલામણો- ૨૦૨૩

૧૯.૧૫.૧ જુવાર: ગુજરાત જુવાર ડપ (જીજે ડપ: એસડીએયુ જુવાર મોતી)

ગુજરાત રાજ્યના જુવારની વાવણી કરતા ખેડૂતોને ગુજરાત જુવાર ડપ (જીજે ડપ: એસડીએયુ જુવાર મોતી) જાત ચોમાસુ ઋતુમાં વાવતેર કરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાતનું સામાન્ય પરિસ્થિતિમાં સરેરાશ દાણાનું ઉત્પાદન ૨૪૬૭ કિ.ગ્રા./હે. છે જે અંકુશ જાતો જીજે ડપ, જીએનજે ૧, જીજે ડપ અને સીએવી ૨૦ કરતા અનુક્રમે ૧૨.૮, ૯.૪, ૭.૪ અને ૧૩.૩ ટકા વધુ છે. તેમજ સુકી કડબનું ઉત્પાદન ૧૫૮.૭ કિવન્ટલ/હેક્ટર આપે છે જે અંકુશ જાતો જીએનજે ૧, જીજે ડપ અને સીએવી ૨૦ કરતા અનુક્રમે ૨૬.૪, ૪૦.૪ અને ૨.૪ ટકા વધુ છે. આ જાત વધુ ઉચાઈ, લાંબા અને પહોળા પાન ધરાવે છે. આ જાત પાનનો સુકારો, કાલવર્ણ, મધિયો અને દાણાની કૂગ જેવા રોગ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવે છે. તેમજ સાંઠાની માખી અને સાંઠાના વેધકનો ઓછો ઉપદ્રવ જોવા મળેલ છે. ગુણવત્તાની દ્રષ્ટીએ આ જાતના દાણા આકર્ષક, ગોળાકાર અને સારી માત્રામાં પ્રોટીન ધરાવે છે.

(સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, મિલેટ સંશોધન કેન્દ્ર, સ.દાં.કૃ.યુ., ડીસા)

૧૯.૧૫.૨ એન્ડોર્સમેન્ટ રાજગરો: ગુજરાત રાજગરો ૫ (જી.એ.૫)

ગુજરાત રાજ્યના ખેડૂતોને રાજગરાની વહેલી પાકતી તેમજ વધુ ઉત્પાદન આપતી ગુજરાત રાજગરો ૫ (જી.એ.૫) જાતનું વાવેતર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ જાત દાણાનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૨૫૩૪ કિ.ગ્રા./હે. આપે છે. જે અંકુશ જાતો ગુજરાત રાજગરો ૨, સુવર્ણા, બીજીએ ૨ અને આર.એમ.એ. ૭ કરતા અનુક્રમે ૧૮.૬, ૪૩.૫, ૩૮.૩ અને ૫૦.૦ ટકા વધારે છે. આ જાત આછા લાલાશ પડતા ડુંડા, મોટા ચમકદાર દાણા, સારા પ્રમાણમાં પ્રોટીન અને લોહતત્વ ધરાવે છે.

(સહ સંશોધન વૈજ્ઞાનિક, પાક સુધારણા કેન્દ્ર, સ.દાં.કૃ.યુ., સરદારકૃષિ નગર)

ગુણવત્તા અને વિશ્વસનીયતાનું પ્રતિક નૌરોજી સીડ અને બાયોફર્ટીલાઈઝર

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા ઉત્પાદિત અગત્યના પાકોની સુધારેલી/સંકર જાતોના બિયારણ અદ્યતન પ્રોસેસિંગ પ્લાન્ટમાં પ્રોસેસ કરી, તૈયાર કરી, સીલ બંધ બેગ “નૌરોજી સીડ” ના નામથી પેકિંગ કરીને વેચાણ કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત જુદા-જુદા પાકો માટે અગત્યના જૈવિક ખાતર (બાયોફર્ટીલાઈઝર)નું ઉત્પાદન તથા વેચાણ કરવામાં આવે છે.

ખેડૂત મિત્રોએ બિયારણ, જૈવિક ખાતર, કલમો તેમજ ફળમાખી ટ્રેપ માટે નીચે દર્શાવેલ સરનામે/ફોન ઉપર સંપર્ક સાધવાથી જરૂરી માર્ગદર્શન મળશે.

:: બિયારણ ::

નોડલ ઓફીસર (મેગાસીડ) અને યુનિટ હેડ,
કઠોળ અને દિવેલા સંશોધન કેન્દ્ર,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૦૨૮

:: જૈવિક ખાતર ::

પ્રાધ્યાપક અને વડા,
વનસ્પતિ રોગશાસ્ત્ર વિભાગ,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.
ફોન: ૦૨૬૩૭-૨૮૨૭૭૧-૭૫ એક્ષ.નં. ૧૨૧૦

:: રોપા/કલમો ::

સંશોધન વૈજ્ઞાનિક,
વિભાગીય ફળ વિજ્ઞાન વિભાગ,
અસ્પી બાગાયત મહાવિદ્યાલય,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી

:: ફળમાખી ટ્રેપ ::

પ્રાધ્યાપક અને વડા,
કિટકશાસ્ત્ર વિભાગ,
ન.મ. કૃષિ મહાવિદ્યાલય,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી

નોરોજી નોવેલ

કેળનાં થડમાંથી બનાવેલ સેન્દ્રિય પ્રવાહી ખાતર

ફાયદાઓ :-

- સંપૂર્ણ સેન્દ્રિય પ્રવાહી ખાતર છે.
- નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ, પોટાશ ઉપરાંત સૂક્ષ્મ તત્વો પણ ધરાવે છે.
- કુદરતી રીતે પેદા થતાં વૃદ્ધિવર્ધક ધરાવે છે.
- જુદા જુદા પાકમાં ફુલ, ફળ અવસ્થાએ છંટકાવ કરવાથી ઉત્પાદન વધે છે.
- વૃદ્ધિવર્ધક હોય નર્સરી તબક્કામાં ઉપયોગ કરવાથી છોડનો વૃદ્ધિ અને વિકાસ ઝડપી થાય છે.

:: ઉત્પાદક અને વિકેતા ::

સંશોધન વૈજ્ઞાનિક (જળ અને જમીન)
બનાના સ્યુડોસ્ટેમ પ્રોસેસીંગ યુનિટ
જળ અને જમીન વ્યવસ્થાપન સંશોધન એકમ
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારી.
ફોન. ૦૨૬૩૭-૨૯૨૧૦૩

કૃષિ સંબંધિત તાંત્રિકતા/તાલીમની વિગત માટે વિસ્તરણ કેન્દ્રોના સંપર્ક નંબર

નં.	કચેરીની વિગત	સંપર્ક નંબર
૧	સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્ર, વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રી, ન.કૃ.યુ., નવસારી	૦૨૬૩૭-૨૮૨૫૭૨
૨	એગ્રીકલ્ચરલ ટેકનોલોજીએ ઈન્ફોર્મેશન સેન્ટર, ન.કૃ.યુ., નવસારી	૦૨૬૩૭-૨૮૨૭૮૬
૩	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., નવસારી	૦૨૬૩૭-૨૮૨૦૦૮-૦૮
૪	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વઘઈ (ડાંગ)	૦૨૬૩૧-૨૯૬૬૪૫
૫	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., વ્યારા, જિ. તાપી	૦૨૬૨૬-૨૨૧૮૬૯
૬	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, ન.કૃ.યુ., દેડિયાપાડા	૦૨૬૪૯-૨૩૪૫૦૧
૭	કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, સુરત	૦૨૬૧-૨૬૫૫૫૬૫

Proudly Serving Farming Community

NAUROJI HONEY

Producer & Supplier

Department of Forest Products and Utilization
College of Forestry
Navsari Agricultural University
Navsari-396 450
Phone: (02637) 282143
Email:- aarnehta@nau.in

Proudly Serving Farming Community

NAUROJI BIOFERTILIZERS

Nitrogen Fixing Biofertilizers

PSB Biofertilizers

KMB Biofertilizers

Producer & Supplier

Department of Plant Pathology
N. M. College of Agriculture
Navsari Agricultural University
Navsari - 396 450
Phone: (02637) 28271-75 Ext. 1210

Proudly Serving Farming Community

Bamboo and Wooden Decorates

Producer & Supplier

Scientific Utilization of NTFPs
College of Forestry
Navsari Agricultural University
Navsari- 396 450
Phone: 9408083819
Email:- sankanurms@nau.in

Proudly Serving Farming Community

NAUROJI ORGANIC LIQUID

Producer & Supplier

Banana Pseudostem Processing Unit,
Soil and Water Management Research Unit,
Navsari Agricultural University
Navsari - 396 450
Email: adm_swm@nau.in

NAVARI AGRICULTURAL UNIVERSITY

:: પ્રકાશક ::

વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી
નવસારી - ૩૯૬ ૪૫૦